

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
PIEAUGUŠO PEDAGOĢISKĀS IZGLĪTĪBAS CENTRS

PEDAGOĢIJAS FAKULTĀTE

MĀCĪBU SATURA UN VALODAS INTEGRĒTĀ APGUVE (CLIL)
IZMANTOŠANA SOCIĀLO ZINĪBU STUNDĀS 3. UN 4.KLASĒ

DIPLOMDARBS

Autore: **Jeļena Ofmane**

Studenta apliecības Nr.: jo18016

Darba vadītāja: lektore Mg. izgl. zin. **Agita Klempere-Sipjagina**

RĪGA 2020

ANOTĀCIJA

CLIL (Content and Language Integrated Learning) ir satura un valodas integrēta apguve. Šo metodi izmanto, lai nodrošinātu iespēju mācīties valodā, kura izglītojamajam nav dzimtā. Diplomdarba tēma ir “Mācību satura un valodas integrētā apguve (CLIL) izmantošana sociālo zinību stundās 3. un 4.klasē”.

Darba aktualitāte saskatāma nepieciešamībā pielietot CLIL metodi mācību stundā (sociālās zinībās) sākumskolās skolēniem, kas jāmācās otrā valodā (valsts valodā – latviešu valodā). Tas veicina attīstīt skolēnā kompetences, kas ir nozīmīgās valsts reformas saturā.

CLIL mācību stundās ir divu veidu sasniedzamie rezultāti (SR) – saturā un valodā. Tas ir ar ko būtiski atšķiras CLIL mācību stunda no jebkuras citas stundas, jo stundas beigās ir paredzēts rezultāts gan saturā, gan valodā. Valoda ir līdzeklis, bet skolotājiem jāpārdomā, ka pielietot šo līdzekli lietderīgi.

Diplomdarba mērķis izpētīt un praktiski pārbaudīt CLIL mācību metodi sākumskolā, 3. un 4. klasēs sociālās zinību stundās. Pētījuma jautājums: ar CLIL metodes izmantošanu skolēniem, kam latviešu valoda nav dzimtā, būs vieglāk apgūt mācību saturu valsts valodā, paredzot turpmāko izglītības reformu valstī. Diplomdarba pētījuma bāze Rīgas x ģimnāzijas 243 skolēni (3. un 4.klases), 6 pedagogi, 2 eksperti.

Pētījumā laikā un autora novērojumiem un skolēnu, skolotāju un ekspertu anketas rezultātiem, tiek secināts, ka CLIL metodes izmantošana skolēniem, kam latviešu valoda nav dzimtā, būs vieglāk apgūt mācību saturu valsts valodā, kā to paredz izglītības valsts reforma.

Atslēgvārdi: CLIL, sociālās zinības, reforma, valoda, saturs.

Saīsinājumi:

CLIL - Content and Language Integrated Learning (angliski) - ir satura un valodas integrēta apguve (latviski).

AS – atgriezeniskā saite

SR – sasniedzamais rezultāts

SLA – sasnieguma līmeņu apraksti

A1, A2, 0 + – valodas līmeni

ABSTRACT

CLIL (Content and Language Integrated Learning) is content and language integrated learning. This method is used to provide an opportunity to learn using a language that is not native for a learner. The theme of the diploma thesis is "Content and Language Integrated Learning (CLIL) Approach at Social Study Lessons in grades 3 and 4".

The topicality of the work can be seen in the need to apply the CLIL method during a lesson (in social sciences) in primary schools for students to study using the second language (the official language - Latvian). It promotes development of students' competences that are at the heart of significant national reform.

CLIL lessons have two types of Outcomes (SR) - in content and language. This is what makes the CLIL lesson significantly different from any other lessons because in the end of each lesson there is the expected result both in content and language. Language is a tool, but teachers need to overview how to use this tool effectively.

The aim of the diploma thesis is to study and practically test the CLIL teaching method in primary school, in 3rd and 4th grades in social studies lessons. Study question: will it be easier to learn the content of instruction in the state language following further education reform in the country using CLIL method for students with Latvian language non - native speakers? Diploma thesis research base are 243 students of x Gymnasium (3rd and 4th grades), 6 teachers, 2 experts.

After the research, author's observations and the results of students, teachers and the experts questionnaires, it is concluded that using CLIL method it will be easier for non-native Latvian students to acquire the content of studies in the official state language, as it is prescribed by the state of education reform.

Keywords: CLIL, social studies, reform, language, content.

Abbreviations: CLIL - Content and Language Integrated Learning (in English) - is integrated learning of content and language (in Latvian).

AS - feedback

SR - achievable result

SLA - Descriptions of achieved levels

levels A1, A2, 0+ - language level

SATURS

IEVADS	5
1. MĀCĪBU SATURA UN VALODAS INTEGRĒTĀ APGUVE - CLIL (CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING VAI PROTEGRATED LEARNING)	8
1.1. Valodas nozīme konstruktīvisma balstītajā izglītības procesā	11
1.2. Kāpēc un kā darbojas CLIL	14
1.3. CLIL un mācību process	17
1.4. CLIL priekšrocības	19
2. CLIL MĀCĪBU STUNDAS RAKSTUROJUMS	22
3. EMPĪRISKAIS PĒTĪJUMS PAR SOCIĀLO ZINĪBU STUNDĀM UN CLIL METODE SĀKUMSKOLĀ	26
3.1. CLIL sociālo zinību stunda 3. klasē	32
3.2. Anketēšanas rezultāti	37
SECINĀJUMI	49
LITERATŪRA	51
PIELIKUMI.....	55

IEVADS

CLIL (Content and Language Integrated Learning vai protegrated Learning) angļiski, latviski “mācību satura un valodas integrētā apguve” ir viena no interesantākajām un pēdējā laikā izplatītākajām integrētai satura apguvei ar valodas palīdzību, kas tā valoda nav dzimta. Sava diplomdarbā autore atļausies izmantot oriģinālo nosaukumu “CLIL”. CLIL kā terminu tika formulēts Deivids Māršals 1994. gadā, lai gan patiesībā šī metode tiek izmantota no seniem laikiem, un šobrīd daudzi pasniedzēji to izmanto pat nenojaušot, ka šāda metode ir ieguvusi savu oficiālo nosaukumu. Ar katru gadu CLIL kļūst arvien populārākā metode valodas apguvei dažādās skolās, īpaši Eiropā. CLIL metodei ir vairāk priekšrocības, kā arī pieprasījums mūsdienu apstākļos. Mācību un valodas integrētās mācīšanas pamatprincipi tiek balstīti uz diviem galvenajiem jēdzieniem – “valoda” un “integrācija”. Jēdzienu “satura un valodu integrēta apguve” (CLIL) sāka lietot 1990.jos gados ekspertu grupa, kuras sastāvā bija pedagogi, izglītības darba vadītāji un pētnieki (Marsh 2002).

Var teikt, ka CLIL (Content and Language Integrated Learning) ir satura un valodas integrēta apguve. Šo metodi izmanto, lai nodrošinātu iespēju mācīties valodā, kura izglītojamajam nav dzimta.

Pasaules pedagoģiskajā literatūrā lieto dažādus jēdzienus: “bilingvālā izglītība”, “imersijas” programmas (no angļu valodas “immersion”), ESL programmas (programmas, kuras paredzētas skolēniem, kuriem angļu valoda ir otrā/svešvaloda).

Satura un valodas integrēta apguve paredz:

- ka izglītības iestāde gatavo izglītojamo turpmākās izglītības apguvei attiecīgajā valodā;
- ka izglītojamais apgūst saturu vienā valodā, kas nav viņa dzimta valoda;
- ka mācību priekšmetu saturs netiek atvieglots;
- ka izglītojamais mācību procesā apgūst akadēmisko valodu, pēc programmas apguves ir spējīgs izmantot autentisko (neadaptētu) literatūru valodā, kurā viņš mācās.

Kopš tā laika Eiropas Komisija un Eiropas Padome ir finansējušas daudzas iniciatīvas CLIL atbalstam. Tā viņi atbalstīja otrās valodas attīstības iespējas Eiropā, veicināja divvalodību, un uzskatīja CLIL metodi par pragmatisku risinājumu, jo tās pamata ideja ir valodas uz satura apguve bez izglītojamo pārslodzes un mācību laika pagarināšanas.

ASV un Kanādā jēdzienu “CLIL” izmanto retāk, tā vietā izmanto “ESL programmas” vai “imersijas” programmas.

Imerisja nozīmē, ka izglītojamais mācās programmā, kura tiek īstenota valodā, kura viņam nav dzimta (Genesee 1987, 2004) (“immersion” tulkojums latviešu valodā ir “iegremdēšana”).

Imersijas programmu atšķirība no CLIL programmām ir tā, ka:

- imersijas programmās atbalstam valodas apguvē ir gadījuma raksturs,
- skolotājs to organizē pēc nepieciešamības un balstoties uz savām iespējām.

ESL programmās izglītojamie parasti apgūst atvieglotu mācību saturu un izmanto adaptētos mācību līdzekļus. Sagaidāmais sasniedzamais rezultāts parasti ir zemākās sarežģītības pakāpes nekā vispārējās izglītības programmās, kurās izglītojamie mācās dzimtajā valodā.

Tāpēc CLIL metodi uzskata par efektīvu metodi, kas palīdz sagatavot izglītojamus izglītības turpināšanai, saglabājot citu izglītības programmā paredzēto mācību priekšmetu satura dziļumu un valodā, kas nav dzimtā, nepārslogojot izglītojamus.

CLIL metode izglītībā strauji ienākusi mūsdienās. Ir tās metodikas izmantošanas nepieciešamība. Pēc autores domām, mūsdienās, Latvijā, ar mācību procesa pāriešanu valsts valodā, tās metodes izmantošana ir lieliskā iespēja “bez zaudējumiem” iet uz priekšu un “bez sāpēm” pasniegt priekšmeta saturu skolēniem latviešu valodā, kam šī valoda nav dzimtā. Satura un valodas integrēta apguve ir metode, kuru pielieto, lai mācīšanas un mācīšanās procesā izvīrētu un sasniegtu rezultātus gan saturā, gan valodā (Coyle, Hood, Marsh 2010).

“Skola 2030” komandas vīzija par katru skolēnu: “Pilnveidotā mācību satura pamatā ir vīzija par to, kādu vēlamies redzēt katru skolēnu – atbildīgu un aktīvu sabiedrības dalībnieku, personību ar pašapziņu, kurš ciena un rūpējas par sevi un citiem, radošu darītāju un lietpratēju izaugsmē, kam mācīšanās kļuvusi par ieradumu, lojālu valstij. Pamatizglītības standarts nosaka ietvaru un mācību organizāciju, lai šo vīziju īstenotu dzīvē un skolēnam dotu iespēju apgūt zināšanu pamatus kopā ar vispārīgām jeb caurviju prasmēm (tās ir: kritiskā domāšana un problēmu risināšana, jaunrade un uzņēmējspēja, pašvadīta mācīšanās, sadarbība, pilsoniskā līdzdalība un digitālās prasmes) un vērtībās balstītiem tikumiem (tādiem kā atbildība, centība, drosmē, godīgums, gudrība, laipnība, līdzcievība, mērenība, savaldība, solidaritāte, taisnīgums, tolerance).” (Skola 2030)

Tātad, īstenojot satura reformu valstī, valsts paredz, ka pedagogi īstēnos konstruktīvismā balstītās izglītības programmas. Tas nozīmē, ka skolēns mācību procesā nav pasīvs dalībnieks, bet gan pats konstruē zināšanas. Mācību procesā konstruktīvistu (Piažē, Vigotskis, Djūijs, Bruners, Glaserfelds) lielāku uzmanību pievērsa mācīšanās aspektam, sakot, ka katrs pats konstruē savas zināšanas un ir atbildīgs par savu mācīšanos, bet skolotājs ir atbildīgs par tādas mācību vides radīšanu, kas motivē mācīties patstāvīgi. Komunikācija šī procesā ir ļoti svarīga prasme, tātad valodai ir liela nozīme. Valoda ir vajadzīga domāšanai un domu izteikšanai, informācijas apmaiņai un mijiedarbībai, attieksmju, emociju un sajūtu demonstrēšanai, radošuma izpaušmei, attiecību veidošanai, sadarbībai. CLIL pieejā valodas apguvei nav

gadījuma raksturs. (Genesee 1991; Swain 1996; Lyster 2007). Gatavojot CLIL mācību stundas, valodas apguve tiek mērķtiecīgi plānota, tiek paredzēti uzdevumi, lai skolēni varētu attīstīt valodas prasmes. Valodas apguve tiek pārbaudīta pārbaudes darbos.

Tā CLIL kļuva par vissvarīgāko autores profesionālās dzīves daļu un vismīļāko metodi sociālo zinību stundās sākumskolā. Starp vairākām CLIL definīcijām autore izvēlējies: CLIL kā divējāda rakstura izglītības pieeju, kurā papildus tiek izmantota gan satura, gan valodas apguvei un mācīšanai. Tā skatiena valoda ir līdzeklis satura apguvei.

Darba aktualitāte saskatāma nepieciešamībā pielietot CLIL metodi mācību stundā (sociālās zinībās) sākumskolās skolēniem, kas jāmācās otrā valodā (valsts valodā – latviešu valodā). Tas veicina attīstīt skolēnā kompetences, kas ir nozīmīgās valsts reformas saturā.

Diplomdarba mērķis izpētīt un praktiski pārbaudīt CLIL mācību metodi sākumskolā, 3. un 4. klasēs sociālās zinību stundās.

Diplomdarba uzdevumi:

1. Analizēt literatūru un citus literārus avotus, veidot secinājumus par CLIL metodi būtību un tā pielietojumu pieredzi, trūkumus un priekšrocības.
2. Izpētīt Rīgas x ģimnāzijas skolēnu darbību, skolotāju pieredzi.
3. Pārbaudīt praktiskā darbībā CLIL metodes pielietojumu 3. un 4. klasēs Rīgas Zolitūdes ģimnāzijā sociālu zinību stundās.

Pētījuma jautājums: ar CLIL metodes izmantošanu skolēniem, kam latviešu valoda nav dzimtā, būs vieglāk apgūt mācību materiālu valsts valodā, paredzot turpmāko izglītības reformu valstī.

Izmantotas metodes:

1. Literatūras, dokumentu un interneta resursu analīze.
2. Anketēšana, intervija.
3. Pedagoģiska izmēģinājuma darbība.

Diplomdarba pētījuma bāze Rīgas x ģimnāzijas 243 skolēni (3. un 4.klases), 6 pedagogi, 2 eksperti.

1. MĀCĪBU SATURA UN VALODAS INTEGRĒTĀ APGUVE - CLIL (CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING VAI PROTEGRATED LEARNING)

Kas ir CLIL? Lai atbildētu uz jautājumiem, autore izpētīja pieejamo literatūru un interneta resursus latviešu, angļu un krievu valodā.

CLIL (Content and Language Integrated Learning vai protegrated Learning) ir izglītības pieeja, kurā izmanto papildu valodu gan satura, gan valodas apguvei un mācīšanai. Šis nozīmē, ka jebkuras otrās valodas var izmantot, lai pētītu atšķirīgs tēmas lauks; piemēram, japāņu valodu var izmantot ģeogrāfijas, franču valodas studēšanai matemātika, krievs, lai studētu cilvēku zinātņi utt. Kouls (Coyle) raksta, ka CLIL - "tiek izmantotas dažādas valodu atbalstošas metodikas kas rada dubultu koncentrētu norādījumu veidu, kurā uzmanība tiek pievērsta gan valodai, gan un saturam". Viņa paskaidro, ka "termins CLIL ir iekļaujošs, jo tas sasaista labas prakses būtība, kas atrodama dažādās vidēs, kur ir bijuši tās principi pieņemts. Tas ietver vairākus modeļus, kurus var izmantot dažādos veidos, studentu veidi" (Coyle 2010)

Deivids Maršs ir vadošais eksperts CLIL, šīs metodoloģijas radītājs, skaidro, ka tā ir pieeja, kas vienlaicīgi koncentrējas uz valodas un satura apguvi. Taču bieži vien CLIL tiek lietots kā visaptverošs nosaukums, apzīmējot plašu klāstu mācību stratēģiju, kurās skolēns kļūst par mācību ceļojuma galveno varoni (Marsh 2009). Tas nozīme, kas skolēns pats konstruē savas mācīšanas procesu. Skolotājs virza, koordinē un konsultē, kā arī motivē. Mēs apgūstam savu pirmo valodu tādā pašā veidā – mēs mācāmies par pasauli, darām lietas, pētām un līdz ar to mēs apgūstam jaunus vārdus un jaunas konstrukcijas. Valoda, kas ir tukša no īpaša satura, mācīšana varētu būt mazāk efektīva nekā nozīmes nodrošināšana ar konkrētu priekšmetu (A. Šalme, 2011). Vai tad CLIL metode domāta tikai svešvalodas apguvei?

CLIL pieeja Latvijā jau zināma vairāk nekā 10 gadus, tomēr, kā redzams vēsturiskajā pārskatā 3L raksta sākumā), tā ir labāk pazīstama mazākumtautību skolu vidē, par to liecina gan fakultatīvu CLIL nodarbību pieejamība (pārsvarā šādas programmas, pēc Latviešu valodas aģentūrai pieejamiem datiem, piedāvā mazākumtautību skolas), gan pedagogu interese par šo pieeju (LVA un Britu padomes kopīgi organizētajos CLIL metodikasursos vairāk nekā puse dalībnieku bijuši skolotāji no mazākumtautību skolām). Tātad šī pieeja joprojām ir diezgan sveša skolās ar latviešu mācībvalodu, kas ir saprotams, ņemot vērā Latvijas izglītības sistēmas attīstības gaitu un vēsturiskos nosacījumus. Pašlaik CLIL metodi plaši izmanto daudzas skolās.

Pati autore izmantoja iespēju piedalīties atklātā semināra un iegūt labās prakses piemēri "Satura un valodas integrēta apguve (CLIL), īstenojot pāreju uz mācībām valsts valodā un stiprinot svešvalodu apguvi", novadīja atklāto stundu sociālās zinībās 3. klasē. (Vieta: Rīgas x

ģimnāzijā). Autore uzskata, ka CLIL metodes izmantošana ir labs ceļš attīstīt skolēna valodas prasmes, kā arī nostiprināt zināšanas tajā, bet arī attīstīt skolēna pašmācīšanās prasmes, kritisko domāšanu, sadarbības prasmi un pašvērtējuma prasmi.

Pedagogu un ne tikai pedagogu, bet arī plašākas sabiedrības pārstāvju visbiežāk uzdotais jautājums - „Kas tas ir CLIL?”

Pašlaik lietotais saīsinājums ir parocīgs no valodas lietojuma viedokļa, tomēr svešās izcelsmes dēļ nedod norādes uz iespējamo atbildi, it īpaši, ja lasītājs vai klausītājs nav angļu valodas pratējs. Pirmā atbilde uz šo jautājumu ir: CLIL ir termina saīsinājums, kura pilnais nosaukums ir Content and Language Integrated Learning jeb latviešu valodā „mācību satura un valodas integrēta apguve”. Uzreiz gan jāpiebilst, ka šis apzīmējums gadu gaitā vairākkārt mainīts. Pirms termina CLIL tika lietoti šādi nosaukumi: Teaching Content through a Foreign Language (satura mācīšana, izmantojot svešvalodu), Bilingual Content Teaching (satura mācīšana bilingvāli), Dual Focussed Instruction (mācīšana ar duālu mērķi). Lingvistiskās pārmaiņas nenotiek pašas par sevi, tās atspoguļo valodu apguves procesa izpratnes maiņu (Vofs 2007). Ja sākotnēji otrā valoda vai svešvaloda tika uztverta vairāk kā rīks mācību satura apguvei, tad šodienas kontekstā CLIL ir termins, kas raksturo izglītības pieeju, kuras svarīgākais aspekts ir mācību satura un valodas apguves integrētība, t. i., saturs un valoda tiek apgūta / mācīta vienlaikus, nevis secīgi un nesaistīti, turklāt mācību darbs atbilstoši tam tiek mērķtiecīgi organizēts (Burima 2019)

Lai palīdzētu labāk izprast šo pieeju, tālāk rakstā tiks dotas dažas definīcijas. Latvijā 2008. gadā par CLIL pieejas būtību ir teikts šādi:

Mācību satura un valodas integrēta apguve (CLIL) nodrošina mācību priekšmetā nepieciešamo zināšanu, prasmju, iemaņu apguvi un vienlaicīgi četru valodas pamatprasmju attīstīšanu mācību procesā. (Mickeviča, Visocka 2008)

Šis skaidrojums īpaši uzsver valodas nozīmi satura apgūvē un norāda, cik svarīga loma ir mērķtiecīgai visu valodas prasmju attīstīšanai. Tas saskan arī ar Latvijas pamatizglītības standartā (2.5. punkts) ietverto saziņas aspektu, kas jāņem vērā, īstenojot mācību programmas (Pamatizglītības standarts, 2013). Valsts pamatizglītības standarts mainās un jau tuvāka laikā, 2020.gada 1.septembrī skolas strādās pēc jauna standarta. Nemainās tikai valodas nozīme: stiprināt visaptverošu izpratni par tiesiskumu un tādām vērtībām kā dzīvība (tajā skaitā veselība), cilvēka cieņa (tajā skaitā vienlīdzība), brīvība, ģimene, laulība, darbs, daba, kultūra, latviešu valoda un Latvijas valsts, veidojot vērtējošu attieksmi un atbildību par sevi un savu rīcību (3.1.p) (Saeima 2020).

Savukārt Eiropas Savienības dokumentos var atrast nedaudz atšķirīgāku skaidrojumu. Deivids Māršs (Dāvid Marsh), viens no vadošajiem bilingvālās izglītības ekspertiem,

daudzvalodības idejas virzītājiem un CLIL termina autors, jau 1994. gadā CLIL pieeju ir attiecinājis „uz mācību situācijām, kurās mācību priekšmeta programma vai daļa no programmas tiek apgūta svešvalodā, bet mācību mērķis ir duāls, proti, mērķis ir gan mācību saturs un valodas apguve”. Šajā skaidrojumā atšķirībā no Latvijā sniegtās definīcijas mazāk tiek aprakstīts mācību process, bet uzmanība vairāk pievērsta pieejas izmantošanas mērķim.

2008. gadā CLIL ir skaidrots šādi:

„CLIL ir izglītības pieeja ar duālu mērķi, kurā mācību saturs mācīšanai un apguvei tiek izmantota papildu valoda un kurā mācību saturs un valodas mācīšana un apguve notiek integrēti.” (D. Marsh 2008, 234) Skaidrojums piešķir jaunu akcentu, t. i., to apliecina definīcijā lietotais termins «papildu valoda», ar kuru apzīmē līdztekus izglītojamo pirmajai valodai mācību procesā lietotu vēl citu valodu. Uzmanība tiek pievērsta arī pirmās valodas izmantojumam mācību procesā. Tātad CLIL mācību stundās var būt izmantotas vairākas valodas, t. sk. arī izglītojamo pirmā valoda, tāpat definīcija pieļauj, ka CLIL mācību process tikai daļēji var tikt organizēts citā valodā.

Savukārt 2010. gada Grācas Eiropas Moderno valodu centra izdevumā «Vadlīnijas CLIL pedagogu sagatavošanai» atrodams vēl viens definīcijas precizējums: «CLIL ir izglītības pieeja ar duālu mērķi, kurā mācību saturs un valodas vienlaicīgi mācīšanai un apguvei tiek izmantota papildu valoda un kuras uzdevums ir veicināt saturs un valodas apguvi atbilstoši iepriekš noteiktam līmenim.” (Maljers et al, 2008, 29) Šajā definīcijā autori pievērš uzmanību prasmju līmeņiem, turklāt kā saturs, tā arī valodas apguvē, kas savukārt nosaka rūpīgu mācību procesa plānojumu.

Apkopojot visas definīcijās, CLIL ir metode, kurā mācību saturs un valodas mācīšana un apguve notiek integrēti. Valoda ir līdzeklis saturs apguvei. Šo metodi izmanto, lai nodrošinātu iespēju mācīties valodā, kura izglītojamajam nav dzimtā. Literatūra ir sastopami šādi jēdzieni: “otrā valoda” un “svešvaloda”. Teorētiskajā literatūrā par otro valodu sauc to valodu, kas secīgi ir apgūta tūlīt pēc dzimtās valodas. Šo procesu dēvē arī par secīgo bilingvismu, jo otro valodu mācās tad, kad ir apgūta pirmā valoda. Valstīs, kur minoritātēm ir izstrādāta īpaša majoritātes vai valstī lietotās oficiālās valodas apguves programma, tiek runāts par valsts valodas vai otrās valodas apguvi. Svešvaloda – valoda, kuru parasti apgūst apzinātā pedagogiski organizētā mācību procesā, taču saziņā apkārtējā vidē to nelieto.

CLIL mācību centra vadītāja V. Skripačova tā skaidro jēdzienus: “Otrā valoda ir tā valoda, kurā runā valstī/sabiedrībā, cilvēkam, kuram šī valoda nav dzimtā. Piemēram, latviešu valoda krievu bērniem Latvijā ir otrā valoda. Svešvaloda ir valoda, kurā ikdienā nerunā valstī. Ja skolēni mācās angļu valodā Latvijā, viņi mācās svešvalodā” (anketas atbildē).

1.1. Valodas nozīme konstruktīvisma balstītajā izglītības procesā

Īstenojot satura reformu valstī, valsts paredz, ka pedagogi īstēnos konstruktīvismā balstītās izglītības programmas. Konstruktīvisma pieeja ir balstīta uz “zināšanu konstruēšanu” kas nav iespējama bez valodas zināšanām – jēgas veidošana notiek ar valodas palīdzību.

Konstruktīvisms ir meta-jēdziens. Tas nav tikai vēl viens veids, kā zināt un mācīties: tas ir veids, kā domāt par zināšanu un mācīšanos.

“Skola 2030” komandas vīzija par katru skolēnu: Pilnveidotā mācību satura pamatā ir vīzija par to, kādu vēlamies redzēt katru skolēnu – atbildīgu un aktīvu sabiedrības dalībnieku, personību ar pašapziņu, kurš ciena un rūpējas par sevi un citiem, radošu darītāju un lietpratēju izaugsmē, kam mācīšanās kļuvusi par ieradumu, lojālu valstij.

Pamatizglītības standarts nosaka ietvaru un mācību organizāciju, lai šo vīziju īstenotu dzīvē un skolēnam dotu iespēju apgūt zināšanu pamatus kopā ar vispārīgām jeb caurviju prasmēm (tās ir: kritiskā domāšana un problēmu risināšana, jaunrade un uzņēmējspēja, pašvadīta mācīšanās, sadarbība, pilsoniskā līdzdalība un digitālās prasmes) un vērtībās balstītiem tikumiem (tādiem kā atbildība, centība, drosmē, godīgums, gudrība, laipnība, līdzietība, mērenība, savaldība, solidaritāte, taisnīgums, tolerance). (Skola 2030)

Ir vairākas konstruktīvisma perspektīvas, bet tas, kas apvieno visus, ir pārliecība, ka mācīšanās ir aktīvs process, kas ir unikāls katram indivīdam, kas sastāv no konceptuālo attiecību un nozīmes veidošanas, kas balstās uz izglītojamā jau esošo pieredzi.

Konstruktīvisms apgalvo, ka katra persona savas zināšanas veido gan individuāli, gan sociāli. "Līme", kas satur konstrukcijas kopā, ir nozīme, kuru katrs veido pats. Zināšanas vienmēr ir realitātes interpretācija, nevis reāla tā attēlošana.

Konstruktīvās mācīšanās principi

1. Mācīšanās ir gan jēdziena konstruēšana, gan nozīmes sistēmu izveide. Mācīšanās ir vairāki slāņi.
2. Mācīšanās notiek prātā. Fiziska aktivitāte var būt nepieciešama, bet tā pati par sevi nav pietiekama.
3. Mācīšanās ietver valodas lietošanu. Vigotskis uzskatīja, ka valoda un mācīšanās ir cieši saistītas.
4. Mācīšanās ir sociāla darbība.
5. Mācīšanās notiek kontekstā. Cilvēkiem ir grūti apgūt faktus bez konteksta.
6. Ir jābūt saiknei starp iepriekšējo pieredzi un jaunu mācību vielu.
7. Mācīšanās prasa laiku. It nepieciešams paredzēt laiku informācijas apguvei, skolēnu domāšanai, informācijai analīzei, praktiskajai darbībai.

Konstruktīvisma teorijas autori ir Žans Piažē, Ļevs Vigotskis, Džons Džuijs, Džeroms Bruners.

Ž. Piažē (1896-1980) mācīšanās un konstruktīvisma teorija ir balstīta uz atklājumu. Viena no pamatatziņām “mācību audzināšanas procesā bērniem būtu jāļauj veidot viņiem nozīmīgas zināšanas”.

L. Vigotskis (1896-1934) ir viens no slavenākajiem psihologiem/pedagogiem pateicoties viņa teorijai par sociālo konstruktīvismu. Viņš uzskatīja, ka mācīšanās un attīstība ir sadarbības pasākumi un ka bērni kognitīvi attīstās socializācijas un izglītības kontekstā.

Bērnu uztveres, uzmanības un atmiņas spējas tiek pārveidotas, pateicoties kognitīvajiem rīkiem, ko nodrošina kultūra, piemēram, vēsture, sociālais konteksts, tradīcijas, valoda un reliģija. Lai mācītos, bērnam ir jāsažinās ar sociālo vidi starppersonu līmenī un tad jāiekļaujas pieredzē.

Dž. Brunera (1915-2016) konstruktīvisma teorija ietver ideju par mācīšanos kā aktīvu procesu, kurā veidojas jaunas, uz pašreizējām un iepriekšējām zināšanām balstītas idejas. Kognitīvā struktūra Brunera teorijā ir definēta kā garīgais process, kas piedāvā izglītojamam iespēju organizēt savu pieredzi un pašiem veidot jēgu.

Vislielāko izplatību jēdziens «problēmmācība» sasniedza 20.gadsimta 20. tajos un 30. tajos gados. Tas balstās uz amerikāņu filozofa, psihologa un pedagoga Džona Džui (1859-1952) teorētiskajiem atzinumiem, kurš 1895. gadā nodibinājis Čikāgas eksperimentālo skolu. Mācību audzināšanas procesā viņš akcentēja skolēnu aktivitātes attīstīšanu, mācības, kas balstās uz skolēnu interesēm un reālās dzīves vajadzībām. Viņš uzskatīja, ka praktiska darbība dod labākus rezultātus nekā verbālā apmācība un iegaumēšana.

Dž. Džui viens no ieguldījumiem izglītības teorijā ir viņa izstrādātā “pilna domāšanas akta” koncepcija. Saskaņā ar šo koncepciju cilvēks sāk domāt tad, kad saskaras ar grūtībām, kuru pārvarēšanai viņš piešķir lielu nozīmi. Katrā “pilnīgā” domāšanas aktā ir šādas pakāpes:

- a. grūtību izjūta;
- b. grūtību atklāšana un noteikšana – problēmas apjēgšana;
- c. ideju izvirzīšana, lai atrisinātu problēmu (hipotēzes formulējums);
- d. pārdomas, kuras seko problēmas risinājumam (hipotēzes lietišķā pārbaude);
- e. novērojumi un eksperimenti, kas ļauj apstiprināt vai noliegt hipotēzi.

“Grūtības”, kuras ir nepieciešamas pārvarēt, prātojot par risinājumu ceļiem, tika pārdēvētas par “problēmām”. Dž. Džui ir uzskatīts par problēmmācību pamatlicēju.

Izanalizējot, var noteikt konstruktīvisma teorijas būtību:

Mācīšanās ir aktīvs process, kurā cilvēks konstruē jaunas zināšanas un izpratni, balstoties uz esošo pieredzi, izvēloties un transformējot informāciju (Džuī 1966; Bruners 1966; Piažē 1954, 1973).

Cilvēks mācās labāk, ja mācīšanās saturs un process atbilst viņa “tuvākās attīstības zonai” (Vigotskis 1986), t.i., viņš var atrisināt problēmu ar pieredzējuša cilvēka atbalstu vai sadarbībā ar citiem cilvēkiem.

Mācīšanās mērķis – kritiski domājošas personības kā sociālo pārmaiņu veidotāja attīstība (Davidova 2012).

Skolotāja loma mainās no zināšanu sniedzēja uz palīgu savas mācīšanās organizēšanā (Bronšteins 2001).

Konstruktīvisms fokusējas uz kritiski domājošās personības kā sociālo pārmaiņu veidotāja attīstību. Lai sasniegtu šo mērķi audzēkņim ir nepieciešams apjēgt izglītības saturu ar refleksijas un mācību materiāla atbilstoši skolēna vajadzībām. Konstruktīvistu īpaši akcentē nepieciešamību maksimāli pietuvināt izglītību praktiskai reālai darbībai.

Konstruktīvismā balstītajā pedagoģijā skolēni paši konstruē zināšanas un veido “jēgu”. Kaut vai cilvēks ir spējīgs veidot jēgu neverbāli, lai dalītos ar savu pieredzi un komunicētu ar citiem sabiedrības pārstāvjiem, ir nepieciešams šo jēgu izpaust vārdos. To ir iespējams izpaust arī ar mākslas palīdzību, taču mūsu sabiedrības tradīcijas paredz verbālo komunikāciju.

Tāpēc valodas attīstībai ir liela nozīme konstruktīvisma balstītajā pedagoģijā. Latviešu valoda mazākumtautību skolās ir kļuvusi ne tikai par mācību priekšmetu, bet arī par mācību līdzekli. Paplašinot valodas lietojuma jomas, skolēni var citu mācību priekšmetu satura apguvē izmantot valodas stundās iegūtās zināšanas – un otrādi (Šalme 2011).

Zīmīgi turpmāko valodu apguves perspektīvu Latvijā raksturojusi I. Maslo. Atsaucoties uz T. Tinslejas teoriju (Tinsley 2003), zinātniece norāda uz vairākām jaunām parādībām daudz valodīgā skolēna izglītošanā.

1. Ja līdz šim pastāvēja pieņēmums, ka mācības uzsāk monolingvāls valodas apguvējs, tad turpmākajā izglītības procesā pakāpeniski mācības sāks skolēni, kuriem jau būs dažādu valodu lietošanas pieredze, un tā noteiks secīgas mācīšanās pamatu.

2. Iepriekš bērnu bilingvālā izglītība tika uzskatīta par problemātisku, jo galvenokārt tika veicināta nacionālās valodas attīstība. Turpmāk uzsvars tiks likts gan uz cilvēka otrās, gan dzimtās valodas lietošanas spējām.

3. Iepriekšējā prakse arī parādīja, ka valodas kompetence, kas tuvinās dzimtās valodas līmenim, ir ultimātīvs mērķis. Turpmāk laba valodu prasme tiks uzskatīta par vērtību, jo tajā iegūtās zināšanas un pieredze būs nepieciešama darbībām, kas paplašinās cilvēka saziņas un sadarbības iespējas.

4. Ja agrāk valodas mācīšana bija vērsta uz lingvistiskajiem mērķiem un kultūras komponents visbiežāk diezgan sastingušā veidā bija orientēts uz „kultūras mantojuma” apguvi, tad turpmāk mācībās aizvien lielāka nozīme būs tādu parādību apguvei, kas ietvers daudz plašākas starpkultūru dimensijas.

5. Ja agrākā mācību praksē vairāku valodu apguve bija virzīta uz katras valodas izolētu mācīšanos noteiktā laika posmā, tad turpmāk vairāku valodu mācīšanās notiks vienlaicīgi, un šajā procesā notiks dažādu valodu savstarpējo sakaru apzināšanās un mijiedarbības izpratne (Maslo, 2004, citē Tinsley, 2004).

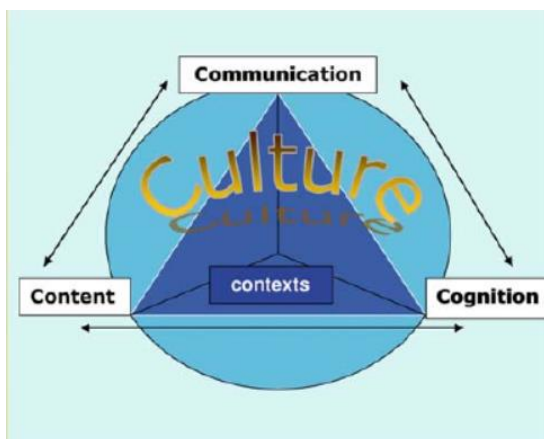
Ja mācību process ir organizēts valodā, kas nav skolēnu dzimtā valoda, katram skolotājam ir svarīgi pārlicināties, kāds skolēniem ir vārdu krājums un nepieciešamas gramatiskās konstrukcijas, lai viņi varētu “veidot jēgu” attiecīgajā mācību priekšmetā.

Secinājumi:

Konstruktīvismā balstītajā pedagoģijā valodai ir ļoti liela nozīme, spēja praktiski pielietot iegūtas zināšanas, kritiski domāt, apspriest un izteikt savu viedokli, vērtēt savu un cita darbu, darbību nav iespējām bez valodas, bez valodas zināšanas. CLIL izmantošana stundās var palīdzēt skolēniem, kam latviešu valoda nav dzimta valoda vieglāk mācīties nedzimta valodā, mācīties ar jēgu, apgūt mācību saturu, paplašināt zināšanas arī latviešu valodā. Var droši teikt, ka mācīties ar jēgu mūsdienās, kur strauji nāk pārmaiņas, kas saistītas ar valsts izglītības reformu.

1.2. Kāpēc un kā darbojas CLIL

CLIL koncepts balstās uz 4C principiem (Coyle 1999., 2006). 4C struktūra: saturs (content), saziņa (communication), izziņa/izzināšanas spējas (cognition) un kultūra (culture)

1.2.1 att. CLIL koncepts balstās uz 4C principi (Coyle 1999., 2006)

“Mācīšanās notiek ar zināšanu, prasmju un izpratnes par saturu attīstības starpniecību, ar saistīto kognitīvo/izziņas procesu nodibināšanu, kā arī ar padziļinātu sevis kā kultūras sastāvdaļas un citādības izpratnes un pozicionēšanas starpniecību” (Coyle 1999, 53)

Par struktūras elementiem īsumā:

Saturs – zināšanu, prasmju un izpratnes veicināšana saistībā ar noteiktiem mācību programmas elementiem.

Saziņa - valodas lietošana, lai mācītos valodu.

Izziņa - domāšanas prasmju attīstīšana, kas saista jēdzienu veidošanos (abstrakts un konkrēts), izpratni un valodu.

Kultūra — pakļaušanās alternatīvām perspektīvām un kopīgai izpratnei, kas padziļina izpratni par citādību un patību.

Praksē minētie principi atbild uz šādiem jautājumiem, uz kuriem jāatbild skolotājiem, kas plāno strādāt ar CLIL metodi:

- a. Ko es mācīšu? Ko skolēni apgūs? (saturs) – ko konkrēti uzzinās skolēns stundā, kādas jaunās zināšanas un prasmes tiek nostiprinātas/attīstītas
- b. Kas ir mācību satura specifiskā leksika, gramatika? Ko skolēni darīs (darbs ar tekstu, atbildes uz jautājumiem, darbs ar jēdzieniem)?
- c. Kuras valodas prasmes (lasītprasme, runātprasme, klausīšanās prasme, rakstītprasme) attiecīgi būs vairāk nepieciešamas? Kādas funkcionālās frāzes būs nepieciešamas savstarpējā saziņā? (valoda)
- d. Kāda tipa uzdevumi/jautājumi jāplāno, ņemot vērā skolēnu valodas prasmi un zināšanas par saturu? (domāšana)
- e. Kā mācību saturs iekļausies plašākā kontekstā? Kas varētu būt atšķirīgais un kopīgais divu, trīs, vairāku kultūru mijiedarbībā? (kultūra) (salīdzinājums, paša pieredze)

Šie četri principi ir īstenojami tādā secībā, kādā tie minēti. CLIL pieeja ir ļoti veiksmīga, jo nodrošina ne tikai labāku un mērķtiecīgāku valodas un konkrētā mācību priekšmeta apguvi, bet sekmē mācību priekšmetu integrāciju, mācību procesa kopveselumu, patstāvību un autonomiju mācībās, mācīšanās prasmju pilnveidi. Izmantojot CLIL, tiek pilnveidotas starpkultūru zināšanas un prasmes, tiek attīstītas starpkultūru komunikācijas prasmes, uzlabota valodas kompetence un mutvārdu saziņa, tiek attīstīta interese par daudzvalodību, piedāvāta iespēja mācīties saturu no dažādiem aspektiem, ļaut skolēniem vairāk neformāli sazināties apgūstamajā mērķvalodā, valodas apguvei nav nepieciešams vairāk stundu, tā papildina citus mācību priekšmetus, nevis konkurē ar tiem, palielina motivāciju un ticību sev. „CLIL mācības var atvērt durvis uz skolēnu (studentu) centrētu, uzdevumorientētu mācīšanos, autentisku un konstruktīvu darbību klasē.” (Sudhoff 2010, 205).

CLIL nodarbībā jāapvieno visas četras valodu prasmes. Prasmes ir šādas: klausīšanās, lasīšana, runāšana, rakstīšana.

- a. Klausīšanās ir parasta ievades darbība, svarīga valodu apguvei.
- b. Lasīšana, izmantojot jēgpilnu materiālu, ir galvenais ievades avots.
- c. Runāšana ir vērsta uz mērķtiecību. Precizitāte tiek uzskatīta par padoto.
- d. Rakstīšana ir leksisku darbību virkne, caur kurām tiek pārstrādāta gramatika.

Pēc Blūma taksonomijas, lai radītu skolēnos kopības sajūtu (Anderson, Krathwohl 2001):

- a. jāļauj skolēniem sadarboties dažādās aktivitātēs, dalīties pieredzē;
- b. jāveicina sadarbība, savstarpējā palīdzība un cieņa, izmantojot grupu darbu (darbu pāros);
- c. jānovērtē un jāatalgo ieguldījums (prast vērtēt savu un cita darbu);
- d. jānosaka pašu skolēnu loma (skolēnam jāsaprot, kā mācīties patstāvīgi, ka viņam jāplāno savu darbību stundas gaitā, organizēt procesu arī pēc stundām).

Lai realizētu veiksmīgu komunikāciju stundās, skolotājiem jāplāno un jāpārdomā stundas saturs tā, lai tas būtu pieejams katram skolēnam. Bieži jēdzieni un vārdi, nav zināmi skolēniem, sveši, nelietojami citos priekšmetos, bet lietojam dzīvē. Sociālo zinību stundās tā arī notiek: valoda, kas tiek bieži lietota sociālajā kontekstā un to bieži lieto ārpus priekšmetiem, ir starp priekšmetu saiknē, kurus skolēnam būs jāpagūst tālāk. Piemēram, pamatskolā.

Lai veicinātu veiksmīgu saziņu stundā:

- a. jānodrošina uzskates materiālu izvietojums (piemēram: jēdzienu uz sienām ar bildēm, tā saucamas “runājošas sienas”);
- b. jālieto dalītie un minējumu uzdevumi, kas mazina spriedzi un jāļauj vadīt pētniecisko darbu (lai jaunie jēdzieni vārdi tika saprotami skolēnam ne tikai caur tulkošanu);
- c. ne vienmēr jāizmanto pareizu un nepareizu atbilžu pretnostatījums (piemēram, gramatikai, kad skolēns runā, vai izsaka savas domas);
- d. jāpiedāvā dažādas uzdevumu veikšanas izvēles (skolēns pats var noteikt sev iespēju iedziļināties uzdevuma izpildē);
- e. jāsamazina skolotāja runas laiks, jāpalielina skolēna runas laiks (runāt ne tikai frontāli, bet arī sava starpā, lasīt, uzdot jautājumus gan citiem skolēniem, gan skolotājam);
- f. veikt pašvērtējumu savam darbam (prot pastāstīt par veiksmēm un neveiksmēm);
- g. veicināt pozitīvo atmosfēru stundas laikā, dot skolēnam iespēju nebaidīties kļūdīties.

Secinājumi:

CLIL mācību priekšmeti tiek mācīti valodā, kura skolēnam nav dzimtā. Tomēr mēs varam redzēt, ka šī pieeja ir vērsta gan uz tēmu, gan valodu.

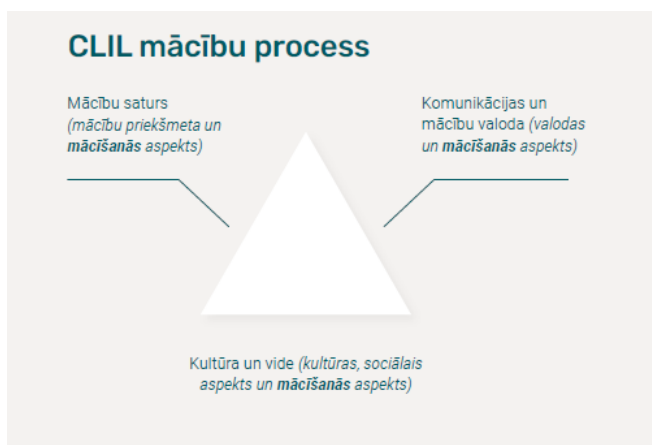
Neskatoties uz to, ka CLIL ir vadīta pēc tēmas un temats diktē saturu, leksiku un to, kāda valoda ir nepieciešama, tiek uzsvērti arī valodas aspekti. CLIL metodē - valoda ir līdzeklis, nevis mērķis. Valodu izmanto problēmu risināšanai dažādās zināšanu jomās. Autore uzskata, ka šāda pieeja attiecībā uz valodu apguvi ir dabiskāka nekā vienkārša valodu apguve.

Šāda pieeja varētu sagatavot skolēnus daudz labāk turpmākajām studijām un profesionālajam darbam. Tā attīsta kognitīvās prasmes, loģiku un atmiņu un paredz vairāk projekta darbu un sadarbību.

Izpētītā literatūrā (kura nav pieejamā lielā daudzumā), skolotāji un citi profesionāli izglītības sfērā redz perspektīvas CLIL un tic, ka pasaulē tas attīstīsies un kļūs arvien populārāks. CLIL pieeja koncentrējas ne tikai uz valodu prasmēm un mācību priekšmetu pasniegšanu, tā var veicināt arī universālu prasmju pilnveidošanu: sadarbību, radošumu, pilsoniskumu, kritisku domāšanu, kā arī citas.

1.3. CLIL un mācību process

CLIL ir mācību process, kurā ir divi būtiski mērķi – valodas apguve un mācību priekšmeta zināšanu apguve. Atkarībā no pedagoģiskajiem mērķiem, skolēnu vajadzībām un svešvalodas līmeņa, priekšplānā var izvirzīties gan valoda, gan mācību priekšmets. Mācību satura un valodas integrētā apguve balstās vēl uz vienu atziņu, proti, valodas apguvei un arī mācību saturam vienmēr ir konteksts – kultūra un vide (*1.2.2 attēls*).

1.2.2. att. CLIL mācību process (Latviešu valodas aģentūra)

CLIL mācību procesā nozīmīgi ir pieci aspekti:

- a. kultūras aspekts (citu kultūru iepazīšana, starpkultūru komunikācija, kaimiņvalstu tradīciju izzināšana);
- b. sociālais aspekts (Eiropas integrācijas nepieciešamība, valodas sertifikāta iegūšana, vispārējā izglītības līmeņa paaugstināšana);

- c. valodas aspekts (valodas kompetence, komunikatīvās prasmes, izpratne par dzimto valodu un svešvalodām, ieinteresēta attieksme pret valodas apguvi);
- d. mācību priekšmeta aspekts (daudzveidīga mācību priekšmeta apguve, priekšmeta terminoloģija svešvalodās (ne-dzimtā valoda);
- e. mācīšanās aspekts (mācīšanās stratēģijas, mācīšanās metodes un formas, motivācija) (Latviešu valodas aģentūra, 2019).

Mācību priekšmeta satura apguvei nepieciešamas ir visas četras valodas prasmes – lasītprasme, runāt prasme, klausīšanās prasme, rakstītprasme. Skolēnam ir jāapgūst prasme lasīt attiecīgā mācību priekšmeta tekstus, jāiemācās mutvārdu formā analizēt tekstā ietverto informāciju, uzdot jautājumus un atbildēt, prezentēt apgūto u.c., jāsaprot tematiskus video vai audio materiālus, kā arī jāapgūst prasme veikt rakstveida darbus par mācību priekšmeta tematiem. Tad CLIL metode dod gaidāmo rezultātu valodas līmeņa paaugstināšanai un valodas paplašināšanai. Pēc autores domām, tādā situācijā ieguvējs būs arī pedagogs, kurš prot izmantot CLIL metodi, jo nepārtraukti pilnveido savu kompetenci.

Sagatavojot CLIL mācību stundu, skolotājam ir jāņem vērā: mācību stundas temats un attiecīgi tematiskā leksika; mācību stundā paredzētie tekstu žanri (piem., stāstījums, skaidrojums, instrukcija, pētniecisks projekts u.c.) un veidi (piem., karte, eseja, publicistisks raksts, (eksperimenta) apraksts, sūdzība u.c.); mācību stundā paredzētie uzdevumu veidi saturā un valodā (piem., salīdzināšanas uzdevums un valodas līdzekļi šī uzdevumu veikšanai (salīdzinājuma izteikšana, piem., atšķir, salīdzini un atrodi kopīgo, nepieciešams būs apgūt vai atkārtot īpašības vārdu vai apstākļa vārdu salīdzināmās pakāpes); nepieciešamās valodas prasmes satura labākai apguvei (piem., prezentēšanas gadījumā attīstīta tiks runātprasme); saziņas veidi stundas laikā un tiem specifiskā leksika, valodas struktūras. CLIL metodes izmantošana ļauj sasniegt rezultātus ne tikai mācību priekšmetā, bet arī valodā. Izglītojamie prot izmantot valodas zināšanas, paplašina tās, visās četras valodas pamatprasmēs: lasīšanās, runāšanās, klausīšanās. Autore uzskata, ka skolēni pilnveido prasmi vērtēt un analizēt situāciju, savu rīcību, informāciju, strādājot ar tekstiem un interneta resursiem ne tikai dzimtajā, bet arī valsts valoda, otrā valodā.

Mūsdienas mācību process nav iedomājams bez tehnoloģijām, prasmi strādāt ar datoru, izmantot telefonu, meklēt informāciju internetā, ielāgoties e-klasē, uzdevumi.lv un citas pieejamās interneta vietnēs. Protams, tas viss jāiekļauj mācību procesā, bet ar prātu, lai šis process būtu lietderīgs. Tagad ārkārtējas situācijas režīmā Latvijā, sakarā ar COVID19 vīrusu pasaulē, pedagogu darbības formas krietni mainījās. Ļoti jūtams skolēnu, viņu vecāku un pašu pedagogu iespējamību pielāgoties situācijai un mainīt mācību procesu tiešsaistē. Skolēni 21. gadsimtā ir vispusīgi attīstīti, kuriem ir labas prasmes darba ar IT līdzekļiem, tāpēc stundai jābūt

veidotai atbilstoši skolēnu prasmju attīstībai IT lietojumā, tai jābūt viegli uztveramai, turklāt mācību procesa jāaktivizē pašu skolēnu domāšanu, un darbību. Skolotājs ir virzītājs, konsultants.

Mācību procesa organizēšanā viens no svarīgākajiem principiem, kas ievērots CLIL pieejas īstenošanā, ir brīvprātības, pedagogu profesionālas brīvības, radošuma un fantāzijas princips. Skolotājam ir tiesības brīvi organizēt procesu, izvēloties darba formas (individuāli, pāros, grupās), metodes un paņēmienus (pētījums, darbs ar tekstu, Venna diagramma, Domu karte un citus), izveidot darbam nepieciešamus darba lapas un citus mācību materiālus, atkāpties no mācībām “no grāmatām” un citiem mācību līdzekļiem, izvēlēties sev partnerus (citus priekšmeta skolotājus) sadarbībai. Skolotājam jāievēro Pamatizglītības standarta prasības, kas nosaka ietvaru un mācību organizāciju, lai īstenotu dzīvē un skolēnam dotu iespēju apgūt zināšanu pamatus kopā ar vispārīgām jeb caurviju prasmēm, kas būtu pielietojamās dzīvē.

Secinājumi:

CLIL metode dod rezultātus gan satura apgūvē, gan paplašināt zināšanas valodā, visās četras valodas pamatprasmēs: lasīšanās, runāšanās, klausīšanās.. CLIL metode skolotājiem dod lielāko brīvību radošai stundu plānu sagatavošanā, bet stundai ir noteikta struktūra (jeb matrica).

1.4. CLIL priekšrocības

Valodas mācīšanai ir vairākas metodes un pieejas. Katras metodes pamatā ir vai nu kādas konkrētas prasmes vai studentu īpatnības, vai arī kultūras un citi iestatījumi. Kad skolotājs izvēlas metodi, viņa vai viņš ir pārliecināts, ka šī metode ir labākā šajā situācijā konkrētiem skolēniem un tā tiešām atbilst viņu vajadzībām. Tagad noskaidrosim par CLIL priekšrocībām – to, kas šajā metodē ir tik īpašs un neaizvietoājams. Autore izpētījusi dažādus viedokļus par CLIL priekšrocībām un trūkumiem, analizēja personīgo pieredzi, strādājot CLIL metodikā 2., 3. un 4. klasēs un apkopoju šo informāciju CLIL priekšrocību sarakstā. Autore uzskata, ka viņi iedrošinās citus skolotājus izmēģināt CLIL savā klasē.

1. CLIL – ir sagatavotība skolēniem mācīties tālāk valsts valodā minimizējot lielās grūtības.
2. CLIL atbalsta kultūras un valodu daudzveidību un mudina skolēnus attīstīties tajā vidē, pamatojoties uz spēju lietot ikdienā. Tas atspoguļo arī skolēnu tolerances vērtības un cieņu pret citām kultūrām.
3. Skolēni ir vairāk motivēti, ja viņi ar valodas palīdzību apgūst kaut ko tādu, kas ir viņu skolas mācību un domāšanas daļa, nevis vienkārši apgūst valodu, kurai, iespējams, nav nekāda

acīmredzama mērķa. CLIL piedāvā kaut ko jaunu, un tas ir mērķis, kāpēc viņiem ir jāapgūst valoda.

4. Attiecībā uz Hovarda Gārdnera teoriju par vairākiem viedajiem, tas ir ļoti būtiski CLIL lietā. Kad mēs mācām citu mācību priekšmetu valodā, kas nav dzimtā ir iespējams, ka mēs vairāk izmantosim izpratni, un tā tas ir (Gardner 2014).

5. Tas noteikti palīdzēs izglītojamajiem citos priekšmetos. Valodu mācīšanā izmantotā lingvistiskā inteliģence balstās uz loģisko, kinestētisko, loģisko/matemātisko vai vizuālo/īpašo uztveri, kas nepieciešama konkrētām tēmām.

6. CLIL var viegli pielāgoties valsts vai reģionālajā mācību programmā noteiktajiem parametriem. CLIL prakse atbilst Eiropas izglītības un personības attīstības standartu nepieciešamībai. Turklāt to nevar nošķirt no labas prakses izglītības jomā.

7. CLIL dod iespēju sadarboties ar citiem skolotājiem un īstenot viens otra zināšanas un pieredzi.

8. CLIL palielina izglītojamo pārliecību runāt valsts valodā, viņiem ir daudz plašāka un daudzveidīgāka valoda.

9. CLIL aktivizē skolēnu iepriekšējās zināšanas, kas var paaugstināt viņu motivāciju, aktivizēt viņu atmiņu un loģiski domāt. CLIL piedāvā iespējas lietot valodu praktiskos un motivējošos kontekstos, vienlaikus stimulējot izpratni, ražošanu un mijiedarbību dabiskā veidā. CLIL veido saikni starp reālo dzīvi un reālās pasaules prasmēm.

Rezumējot var teikt, ka CLIL ir ļoti efektīva metode ne tikai svešvalodas mācīšanā, jo tā balstās ne tikai uz valodu prasmēm, bet arī uz daudzām citām prasmēm, kas palīdz veidot starp savienojumus un labāk iegaumē valodu un priekšmetu, jo tiem ir pilna nozīme. CLIL ir iesaistošie – tas iesaista izglītojamos visas nodarbības gaitā; produktīvi – izglītojamie lepojas ar iznākumu; sabiedriski – izglītojamie strādā un atklāj kopā un humānistiski – paveiktais darbs ir svarīgs un svarīgs visiem klases bērniem.

CLIL tiešām aktivizē skolēnus strādāt un būt atbildīgiem par savām zināšanām. Mūsdienā sabiedrībā tā ir ļoti aktuāla prasme, jo aptuveni pirms 30 gadiem bija svarīgi iegūt informāciju, tomēr tagad ir svarīgāk spēt atrast informāciju un spēt to kritiski analizēt. Svarīgi atrast kvalitatīvu informāciju, kas atbildīs precīzam uzdevumam. Forma, “forma” un kvalitāte ir kļuvušas svarīgākas par apjomu.

CLIL māca kritiskās domāšanas prasmi, jo izglītojamie nesaprot visu svešvalodā; tomēr viņi veido starp savienojumu starp to, ko viņi jau zina par tēmu savā dzimtajā valodā, un izmanto šīs zināšanas, lai saprastu, ko nespēj saprast svešvalodā. Viņi aizpilda šīs spraugas ar priekšmetiem, kurus atrod savās pasīvajās vai aktīvajās zināšanās “rezervuārā”.

CLIL mudina nodarbības laikā izmantot dažādus mācību stilus: audio, vizuālos un ķermeniskos - kinestētiskos. Tas notiek tāpēc, ka ir iesaistīti daudzi dažādi jēdzieni. Šī dažādība var apmierināt visizglītotākos nekā parastā angļu valodas klasē.

CLIL nodrošina skaidras un ātrākas saites ar ārpusauli. Ja izglītojamie ir pakļauti mērķa valodai bez īpaša satura, viņi bieži nevar saprast, kāpēc viņiem šī valoda ir vajadzīga. Tomēr CLIL izglītojamie var skaidri saprast, kāpēc viņiem šobrīd ir jāizmanto kāda konkrēta valodas uzbūve vai arī jānācās no sirds jaunā leksika. Viņiem tas ir jādara, lai gūtu labākus panākumus satura zināšanā. Šajā gadījumā valoda ir līdzeklis, nevis mērķis, un tas ir īstens valodas mērķis – sazināties un nodarboties ar dažāda veida informāciju un saturu. (Burova 2016)

Vai viss ir tik vienkārši? Izlasot dažādu skolotāju rakstus par CLIL vadīšanas stundas pieredzi, autore var secināt, ka CLIL metodei arī ir trūkumi. Viens no faktoriem, kas kavē CLIL nostiprināšanai skolās, ir pedagogu nepietiekama izglītība CLIL jomā. Otrais faktors – nepietiekama izpratne par lingvistiskā un kognitīva attīstības mijiedarbību. Trešais – ierobežots laiks darbam ar gramatiskajam struktūrām. Ceturtais – nav pielāgotu tekstu, kas var izmantot stundās sākumskolā. Piektais – laika trūkums, gatavojoties CLIL stundām (tas prasa labāko laiku sagatavot darba lapas, prezentācijas, audio vai video ierakstus latviešu valodā). Sestais – ierobežotais CLIL mācību resursu tirgus. Septītais – psiholoģiska rakstura problēmas (trauksmes līmenis klasē, pašvērtējuma prasmes trūkums). Astotais – skolēnu valodas līmenis klasē varbūt ļoti dažāds (Vaivade 2015).

2. CLIL MĀCĪBU STUNDAS RAKSTUROJUMS

Mācību stundas veiksmīgai plānošanai pēc autora domām, jāzina, jāveido:

- a. Skolēnu valodas līmenis konkrētā klasē.
- b. Mācību stundas plāna izstrāde (struktūra, jeb matrica).
- c. Sasniedzamo rezultātu izvirzīšana (gan valodā, gan saturā).
- d. Atgriezeniskas saites organizēšana.
- e. Vērtēšanas iespējas.

Lai skolēni varētu apgūt mācību vielu attiecīgajā valodā, ir svarīgi, lai viņiem būtu vecumam atbilstošas sākuma vispārējās valodas zināšanas (tab. 2.1., pielikums 1). Ja skolēnam nav vispārējās valodas pamata zināšanu, process būs apgrūtināts.

2.1. tabula. Eiropas kopīgās pamatnostādnes valodu apguvei: mācīšanās, mācīšana, vērtēšana (2006).

Klase	Minimālās zināšanas, lai uzsāktu mācīties svešvalodā attiecīgajā klasē
1. klase	0
2. klase	0+
3. klase	A1
4. klase	A1
5. klase	A2

Sākumskolā skolēni var sākt mācīties otrā valodā bez iepriekšējam svešvalodas zināšanām (nedzimtās valodas), ja mācību process ir plānots, ievērojot CLIL mācību stundu plānošanas prasības. Mācību mērķu izklāstā nekas nav teikts par procesiem, kuros indivīds apgūst valodu, lai to lietotu nepieciešamajās darbībās, vai procesiem, kuros viņi izveido/attīsta kompetences, kas ļauj darboties. Mācību mērķi arī neatklāj veidus, kā pasniedzēji var veicināt valodas apguves un mācību procesu. Tā kā viens no Pamatnostādņu uzdevumiem ir dot iespēju visiem valodas mācīšanas un apguves procesā iesaistītajām pusēm iegūt, cik iespējams, skaidru un saprotamu informāciju – ne tikai par tuvākajiem un tālākajiem mērķiem, bet arī par izmantotajām metodēm un sasniegtajiem rezultātiem. Ir skaidrs, ka mēs nevaram aprobežoties tikai ar zināšanām, prasmēm un attieksmēm, kuras nepieciešams attīstīt valodu apguvējiem, lai viņi spētu darboties kā kompetenti valodas lietotāji, bet ir jāaplūko arī valodas apguves un mācību process, kā arī mācību metodoloģija. (Eiropas Padome 2006, 2.3.1.p.) Valodas līmeņi ir aprakstīti Eiropas Kopīgajās pamatnostādņēs valodas apguvei, tās var pielāgot arī latviešu

valodas līmeņa noteikšanai skolēniem, kam tā nav dzimtā. Valodas līmeņi ir aprakstīti Eiropas Kopīgajās pamatnostādnēs valodas apguvei šādi:

- A1 – iesācēju līmenis;
- A2 – elementārais līmenis.

Sākumskolā skolēniem, 3. un 4.klasē ir A 1 līmenis, retos gadījumos, 0+. Skolotājam pirms izstrādāt mācību stundu, jādiagnosticē skolēnu valodas līmenis. To var izdarīt skolotājs patstāvīgi vai kopā ar latviešu valodas skolotāju.

A1 (iesācēju līmenis) - spēj saprast un lietot vienkāršus izteikumus un elementāras frāzes, lai nodrošinātu konkrētas vajadzības. Prot iepazīstināt ar sevi un citiem, uzdot personiskus jautājumus un atbildēt uz tiem, piemēram, par savu dzīves vietu, pazīstamiem cilvēkiem, par lietām, kas viņam/viņai pieder. Spēj elementārā līmenī sazināties, ja otrs runā lēnām, skaidri un ir gatavs palīdzēt.

A2 (elementārais līmenis) - spēj saprast atsevišķus teikumus un bieži lietotus izteicienus par aktuāliem sadzīves jautājumiem (piemēram, informāciju par sevi un ģimeni, iepirkšanos, tuvāko apkārtni, darba iespējām). Spēj sazināties situācijās, kurās notiek vienkārša informācijas apmaiņa par zināmiem jautājumiem. Spēj vienkāršos vārdos pastāstīt par sevi, tuvāko apkārtni, izteikt savas vajadzības (Eiropas Padome 2006). (pielikums 1.)

Labākais veids, kā mācīties valodu – būt tiešā un intensīvā kontaktā ar skolēniem. Mācību prakse parāda, ka straujais panākums sasniedz tie, kuriem ir pastāvīga un intensīva komunikācija, piemēram, nonākot ģimenē, kur ikdienas saziņā lieto latviešu valodu. Lēnāks, taču tikpat noderīgs veids ir izmantot jebkuru iespēju, lai valodu klausītos, tajā lasītu un mēģinātu sazināties kaut vai ikdienas elementārāko vajadzību līmenī – veikalā, transporta līdzeklī, vaicājot informāciju uz ielas. Tādas iespējas, protams, ir gadījumos, ja valodas lietotāja apkārtne ir dzirdama vai tiek lietota latviešu valoda (Šalme 2011) Tas nozīme, ka CLIL mācību stundas struktūra ir labākais veids, ka organizēt mācību saturu apguvi nedzimtā valodā, aktīvo komunikāciju ikdienā latviešu valodā.

Vai dzimtās valodas prasme ietekmē otrās valodas apguvi? Literatūrā ir dažādās pretrunas dažādu autoru starpā. Lielākā daļa zinātnieku uzskata, ka dzimtās valodas un svešvalodas apguve norisinās līdzīgi – tās gaitā valodas apbūvēja darbību nosaka universāli likumi un noteikta valodas apguves secība neatkarīgi no tā, kādu valodu mācās (Krashen 1985). Savukārt viņu oponenti (piemēram, N. Čomskis universālās gramatikas hipotēzes teorijā) apgalvo, ka dzimtās valodas prasmei nav īpašas nozīmes turpmāko valodu apguvē. Arī sekvenču teorijas ietvaros attīstījusies doma, ka jauno valodu apgūst noteiktā kārtībā, bet dzimtajai valodai šajā procesā nav īpašas nozīmes. Pamatojoties uz praktiskiem novērojumiem, tomēr jāsecina, ka, apzināti apgūstot valodu, dzimtās valodas prasmei ir gan pozitīva, gan negatīva nozīme, ko

apliecina interferences (dzimtās valodas negatīva ietekme uz mērķvalodu tās apguves procesā) un pārneses (starpvalodu pārnese rodas, apgūstot dzimtās valodas un mērķvalodas sistēmas līdzīgās parādības un izmantojot zināšanas par šīm sakarībām svešvalodas apgūvē) gadījumi valodā (Šalme 2011).

Stundas plāns CLIL stundai pamatā ir trīs daļas: aktualizācija (ieinteresēt skolēnus, skolēnam ir skaidrs mācību stundas mērķis, aktivizēt iepriekšējās zināšanas par tēmu), apjēgšana (piedāvāt jauno informāciju, motivēt konstruēt savas zināšanas, darboties patstāvīgi, sniegt atgriezenisko saiti), lietošana (refleksija) – nostiprināt iemācīto, pašvērtējuma pielietojums, sekmēt pārnesi reālai dzīvei.

CLIL mācību stundās ir *divu veidu sasniedzamie rezultāti (SR) – saturā un valodā*. Tas ir ar ko būtiski atšķiras CLIL mācību stunda no jebkuras citas stundas, jo stundas beigas ir paredzēts rezultāts gan saturā, gan valodā. Valoda ir līdzeklis, bet skolotajam jāpārdomā, ka pielietot šo līdzekli lietderīgi.

Sasniedzamie rezultāti ir plānoti, balstoties uz standartu prasībām, papildus skolas prasībām un Blūma taksonomiju (pielikums 2).

- a. Esošās zināšanas un priekšstati atsauc atmiņā jau zināmos faktus, terminus, pamatjēdzienus un atbildes, definīcijas, likumus, uztver konkrētu informāciju.
- b. Izpratne salīdzinot, interpretējot, atklājot būtisko, tiek demonstrēta fakta, ideju izpratne, apstrāde un to uztveršanas pakāpe.
- c. Izmantošana esošo zināšanu, fakta, prasmju, stratēģiju, likumu izmantošana jaunās situācijās un atšķirīgos veidos.
- d. Analīze informācijas sadalīšana daļās, nosakot cēloņus un motīvus, pierādot izpratni par sakarībām.
- e. Sintēze informācijas apkopošana, problēmas alternatīvu risinājumu izstrādāšana, kombinējot esošās zināšanas jaunos veidos; oriģinālu secinājumu un spriedumu radīšana un to izmantošana, risinot problēmas.
- f. Izvērtēšana mācību satura, zināšanu, priekšstatu novērtēšana, balstoties uz kritērijiem (Bloom 1974).

Sasniedzamo rezultātu formulēšana jāatceras: ko konkrēti skolotājs grib panākt stundā. Ko konkrēti skolēni attīstīs, uzzināt, praktiski pielietos dzīvē. Sasniedzamam rezultātam jābūt: konkrētam, pārbaudāmam, ticamam, jēgpilnam, izmērāmam. Sasniedzamo rezultātu obligāti jāpārbauda. Kā katrs skolēns tika līdz rezultātam, vai cik tālu viņš līdz tam ir. CLIL mācību stundās novērtē skolēnu sasniegumus saturā un valodā. Skolā pedagogi vienojas par sistēmu, cik lielā mērā sasniegumi valodā ne-valodas mācību priekšmetos ietekmē izglītojamā atzīmi.

Konstruktīvisma pedagogijā skolēnus sasniegumu novērtēšanai ir ieteicams izmantot kritērijus vai rubrikas. “Skola 2030” terminoloģijā rubrikas tiek dēvētas “snieguma līmeņu aprakstus (SLA)”.

CLIL mācību stundās:

- a. Sasniedzamo rezultātu izvērtēšana (SATURS) – snieguma līmeņu apraksti (SLA) - izstrādā mācību priekšmetu skolotājs.
- b. Sasniedzamo rezultātu izvērtēšana (VALODA) – snieguma līmeņu apraksti (SLA) - izstrādā skolā, mācību priekšmetu skolotājiem vienojoties par pieeju valodas izvērtēšanai «ne-valodas» mācību priekšmetos.

Secinājums:

CLIL mācību stundas plāns atšķiras no citiem ar to, ka tajā ieļauj:

- a. Sasniedzamo rezultātu valodā;
- b. Skolēniem iepriekš apgūtās ziņas (valodā) un skolēnu valodas līmeni (A1-C2);
- c. Informāciju par uzdevumiem, kas palīdz skolēniem iziet visas valodas apguves fāzes.

3. EMPĪRISKAIS PĒTĪJUMS PAR SOCIĀLO ZINĪBU STUNDĀM UN CLIL METODE SĀKUMSKOLĀ

CLIL metode kļuva par vissvarīgāko autore profesionālās dzīves daļu un vismīļāko metodi sociālo zinību stundās sākumskolā. Pēc materiāliem Skola 2030 Latviešu valoda un literatūra mazākumtautību izglītības programmās būs lielās izmaiņās. Skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas, latviešu valodas loma ir pastiprināta. Saskaņā ar 2018. gada 22. martā Saeimas atbalstītajiem grozījumiem Izglītības likumā un Vispārējās izglītības likumā vidusskolas posmā paredzēts pakāpeniski pāriet uz mācībām valsts valodā un plānots, ka pāreja uz mācībām valsts valodā sāksies 2019. gada 1. septembrī un noslēgsies 2021. gada 1. septembrī. Līdz ar to pamatskolā ne mazāk kā 50 % mācību tiks īstenotas latviešu valodā 1.–6. klasē. Sociālo zinību priekšmets Rīgas x ģimnāzija, 2019./2020. mācību gada bija nolemts, ka skolotājiem jāpasniedz valsts valodā pilnībā. Protams, šo mācību gadu var uzskatīt par “pakāpenisko pāriešanas periodu”, bet uzdevums autorei priekšā nebija viegls. Ņemt vērā tas fakts, ka sociālās zinības bija pasniegtas bilingvāli vai pat dzimtajā valodā. Kā izdarīt tā, lai šāds mācību pāriešanas process būt jēgpilns, kā nezaudēt saturu apgūvē, bet papildus attīstīt valsts valodas prasmes.

Vispirms, mācoties Latvijas Universitātē, autore izvēlējās apgūt latviešu valodas metodiku un didaktiku.

Otrkārt, autore izpētīja literatūru par mācību satura un valodas integrētu apguves metodi, jeb CLIL. Secināja, ka CLIL metodi par izmantot ne tikai priekšmeta un svešvalodas apguvei. Latviešu valoda skolēniem no Rīgas x ģimnāzijā ir otrā valoda (valodā, kura pielieto lielāka daļa no iedzīvotājiem), dažreiz skolēni lieto latviešu valodu mājās, tāpēc ka viens no vecākiem ir latvietis, tas nozīmē kā būs jāstrādā ar skolēniem ar dažādiem valodas līmeņiem, dažādu iepriekšējo zināšanas apjomu sociālās zinībās priekšmeta tēmās.

Treškārt, autore pati piedalījās praktiskās nodarbībās CLIL mācību centrā lai pati “izjustu” metodei darbības efektivitāti un saprastu kā veidot savu mācību stundu.

Ceturtkārt, autorei bija jāpārdomā par mācību stundas struktūru, jeb matricu. Bija skaidrs, ka CLIL stundai un parastai stundai, tomēr ir dažas atšķirības. Būs divi sasniedzamie rezultāti: satura un valodā. Jādomā par vielu sarežģītumu, apjomu.

Pieckārt, galvenais, kā izdarīt tā lai mācību stunda būtu aizraujoša, emocionāli mierīga, patīkama un saturiska vienreizēja. Skolēniem noteikti veidojas stresa situācija, ja vārds, teksts, skolotāja teiktais nav saprotami. Tāpēc īpaši jāpārdomā, labvēlīgas atmosfēras nodrošināšanai stundā.

Starp vairākām CLIL definīcijām autore izvēlēja: CLIL kā divējāda rakstura izglītības pieeju, kurā papildus valoda (valsts valoda) tiek izmantota gan satura, gan valodas apguvei un mācīšanai. Tā skatījumā valoda ir līdzeklis satura apguvei.

Autore uzskata, ka ir nepieciešamība pielietot CLIL metodi mācību stundā (sociālās zinībās) sākumskolās skolēniem, kas jāmācās otrā valodā (valsts valodā – latviešu valodā). Tas veicina attīstīt skolēnā kompetences, kas ir nozīmīgās valsts reformas aspektā. Praktiskā diplomdarbā daļa autore piedāvā savu pieredzi CLIL metodes izmantošanā pedagoģiskajā darbībā 3. un 4.klasēs. Autore uzskata par veiksmīgu praktisko pielietojumu, ko pierāda autores novērojumi stundās, skolēnu praktiska darbība, vecāku un skolēnu aptaujas rezultāti un noslēguma pārbaudes darbu vērtējuma rezultāti.

Diplomdarba mērķis bija izpētīt un praktiski pārbaudīt CLIL mācību metodi sākumskolā, 3. un 4. klasēs sociālās zinību stundās.

Pētījuma jautājums: ar CLIL metodes izmantošanu skolēniem, kam latviešu valoda nav dzimtā, būs vieglāk apgūt mācību materiālu valsts valodā, paredzot turpmāko izglītības reformu valstī.

Vārds metode tulkojumā no grieķu valodas nozīmē ceļš uz kaut ko. Metode ir pedagoga un izglītojamā (skolotāja un skolēnu) didaktiskās sadarbības paņēmieni sistēma, ar kuras palīdzību skolēni apgūst jaunas zināšanas, prasmes un iemaņas, vienlaikus attīstot arī savas izziņas spējas (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca 2000). Tātad pedagogs un izglītojamais sadarbojas, izmantojot noteiktu paņēmieni kopumu, lai sasniegtu mācību mērķus. Mācību metodika ir mācību metožu un paņēmieni kopums mācību mērķu konkrētā mācību priekšmetā sasniegšanai. Mācību organizācijas forma ir atbilstoši noteiktai kārtībai un laika režīmam izglītojamā un multiplikatora sadarbības norise. Tradicionālās mācību organizācijas formas ir: mācību stunda, seminārs, mācību ekskursija, laboratorijas darbs, praktikums, konsultācija, mājas darbs. Līdzās tradicionālajām mācību organizācijas formām mūsdienās izmanto ar globālo tīmekli saistītas formas (e-mācības u.c.). Mācību līdzeklis ir mācību programmas īstenošanai nepieciešamā mācību literatūra, mācību uzskates līdzekļi, tehniskie mācību līdzekļi, mācību materiāli un iekārtas, ko izmanto mācību procesā. Mūsdienās daudzi mācību līdzekļi atrodami globālajā tīmeklī.

Ņemot vērā pamatizglītības standartu, kas stāsies spēkā jau 2020.gada 1. septembrī, sociālas un pilsoniskas jomas mērķis: sociālā un pilsoniskā pratība. Tas nozīmē, ka skolēnam domā un rīkojas atbildīgi, apzinoties savas rīcības sekas un cienot dzīvību kā vērtību; viņam ir izveidojušies noturīgi, labvēlīgi sociālie ieradumi saziņā un saskarsmē ar līdzcilvēkiem; ir izkopta nacionālā, vēsturiskā un pilsoniskā apziņa un izpratne par sabiedriskajiem un ekonomiskajiem procesiem. (Saeima 2020). Sociālajā un pilsoniskajā mācību jomas lielā ideja:

skolēni veido izpratni par tādiem jēdzieniem kā indivīds, sabiedrība (attiecības sabiedrībā, indivīda rīcība sadarbībā), vara un pārvaldes institūcijas, saimniecība (resursi, to izlietojums), kultūru daudzveidība, laika izpratne un pārmaiņas sabiedrībā. Pamatizglītības 1.–3. klašu posmā skolēni apgūst mācību priekšmetu “Sociālās zinības”, 4.–6. klašu posmā – integrētu mācību priekšmetu “Sociālās zinības un vēsture”.

CLIL mācību stundas saturu nosaka un izvēlas skolotājs, ņemot vērā skolēnu vajadzības, intereses, mācību priekšmeta sociālas zinības specifiku, pamatizglītības standartu un skolēnu valodas līmeni. Bieži skolēnu vārdu krājuma nepietiek lai apgūtu saturu. Tāpēc ļoti svarīgi strādāt ar jēdzieniem (atslēgvārdiem), to ieviešana, izpratne, pielietošana un iegaumēšana. Savas ikdienas praksē autore izmanto dažādu pedagoģisko paņēmieni, bet par veiksmīgiem CLIL stundas plānošanā autore uzskata šādus: darbs ar jēdzieniem, Venna diagramma, piecrinde, darbs ar tekstu, situāciju analīze un spēle, mācību filma izmantošana, projektu darbs (darbs grupās), domu kartes izveide.

Daži labas prakses mācību paņēmieni (idejas stundas plānošanai) stundai:

1. Darbs ar jēdzieniem. Jēdzienu “ieievšana” stundā, nostiprināšana, izpratne un pielietošana. Katrā sociālo zinību stundā un cita mācību priekšmetā skolēni strādā ar tekstu un teksta uzdevumiem, tā pilnveidojot lasīšanas prasmes. Lai izprastu teksta saturu un atbildēt uz jautājumiem, atrast atslēga vārdus vai paskaidrojumu jēdzienam, skolēniem jāsaprot šīs atslēgvārdus (jēdzienus) nozīmi. Autore piedāvā katra stundā šādu vingrinājumu ar jēdzieniem. Katrā stundā skolēniem ir darbs ar vārdnīcu. Pirmkārt, nozīmīgi, paša pirmajā stundā paskaidrot, kas tas ir un kā tālāk ar šo “vārdnīcu” skolēni strādās. Tai jābūt katrā stundā, tad skolēni noteikti zinās kam un kāpēc tā ir nepieciešama. Otrkārt, skolēniem jāsaprot, ka vārdus no vārdnīcas ir jāmacās, tās nozīmi ir jāsaprot. Vai vārdus jātulko? Ir ļoti daudz viedokļu par vārdu tulkojumu CLIL stundās. CLIL mācību centra vadītāja V. Skripačova uzskata, ka vārdus jāpaskaidro ar citiem vārdiem, bet latviski, ļoti retos gadījumos, kad vārds ir īpaši sarežģīts. Autore piekrita, cenšas visus jēdzienus skaidrot latviski, dažreiz skolēni palīdz viens otram un pārtulko. Sociālo zinību stundās jēdzieni ir ļoti saistīti ar dzīvi, bet, varbūt nav arī skaidri skolēniem 3., 4. klasē, nav viņu dzimtajās valodas vārdu krājumā. Tas ir lasīšanas trūkums, mūsdienās skolēni ļoti maz lasa, tāpēc arī dzimtajā valodā viņu vārdu krājums ir ļoti ierobežots un mazs.

Piemērs: 3. klasē tēma: Vērtības. Mērķis: prast pastāstīt, kas ir vērtība.

Skolotāja uzrakstīja uz tāfeles datumu, jēdziens “vērtība” ir jēdzienu kastē (skolēni zina, ka jēdzienu kastīte vienmēr kāda stundas “atslēdzīņa” slēpjas. Skolotāja piedāvā ieskatīties jēdzienu kastītē, pēc tam, kad noskaidrots, ka tā ir stundas tēma, skolēni pieraksta vārdus (jēdzienus) vārdnīca. Autore no pirmās stundas ieviesa kopā ar vārdnīcu arī apzīmējumu –

grāmatu, tad skolēniem vieglāk atcerēties to, kas būs jādara tālāk. Kad vārdi ir pierakstīti, skolēni patstāvīgi lasa un analizē, kādi vārdi jau ir zināmie, kādi ir jaunie un nezināmie un liek apzīmējumus. Ja vārds ir zināms, skaidrs, skolēns to pasvīturo un liek "+", ja vārds nav pazīstams – liek "-". Tāds uzdevums dot iespēju skolēniem aktivizēt savas zināšanas, pieredzi. Stundas turpinājumā skolotāja skaidro (pēc nepieciešamības tulko) tēmas jēdzienus (atslēgvārdus). Stundas gaitā jēdzieni satiekas gan tekstā, gan citos uzdevumos, skolotāja aktīvi izmanto tās sava runā. Lai saprastu, vai stundas beigās visi jēdzieni ir apgūti, autore piedāvā uzdevumu jēdzienus nospirināšanai. Piemēram, "nepabeigti teikumi"; "mākoņi - mīklas"; savieno pareizi un citas.

2. Venna diagramma.

Ar Venna diagrammu skolēni mācās salīdzināt, atrast kopīgas un atšķirīgas pazīmes. Strādājot ar tekstu, izlasot to, skolēni meklē un salīdzina divas parādības vai priekšmetus un veido Venna diagrammu.

Piemērs 1: 4.klasē tēma: Svētki agrāk un tagad. Mērķis: Atšķirt Metiņu un Masļenicu tradīcijas.

Skolotāja piedāvā tekstus, ar svētku aprakstiem. Skolēni lasa viens otram (strādā pāros) tekstus. Tālāk skolotāja sadala kārtiņas ar svētku tradīcijām. Skolēnu uzdevums salikt Venna diagrammu, sakārtot secīgi, prast atrast kopīgo un atšķirīgo Meteņos un Masļenicā.

3. Piecrinde.

Kritiskās domāšanas darba paņēmiens "piecrinde" ļauj ātri un efektīvi saprast un secināt par apgūto tēmu mācību stundas beigās. To arī var darīt kā atgriezeniskā saites saņemšanu no skolēniem. Tāda veidā atslēgas vārds (jēdziens) tiek raksturots pēc shēmas: viens lietvārds, divi īpašības vārdi, trīs darbības vārdi, frāze, viens sinonīms. Šis uzdevums pilnveido valodas prasmes, zināšanas mācību priekšmetā, kā arī ļoti labi attīsta asociatīvo domāšanu un skolēna fantāziju.

Piemērs 1: 3.klase tēma: Es un veselība.

Skolēni ļoti viegli izveido savu "piecrinde". Bieži izmanto vārdus no teksta, kas lasāms stundas laikā, vai vārdus no vārdnīcas.

4. Darbs ar tekstu.

Darbs ar tekstiem varbūt ļoti dažāds, bet ļoti svarīgi, lai tas būtu saistīts ar valodas lietojumu attīstīšanu: spēju saprast lasāmos tekstus, lietot jēdzienus, atslēgvārdus, vispārinot, secināt, argumentēt, analizēt, salīdzināt, atstāstīt un vērtēt. CLIL pieejā teksta izpratnes kompetence sevī ietver: patstāvīgi lasīt mācību priekšmeta tekstu; izlasīto tekstu sasaistīt ar jau zināmo; no teksta iegūto informāciju un tās izpratnes rezultātus izmantot domāšanā, runāšanā un darbībā (praktiski pielietot).

CLIL stundās par mācību priekšmetā tekstu tiek uzskatīti ne tikai tie, kuri tiek izmantoti kā mācību materiāls (sociālās zinības ir ļoti maz tekstu, kas ir pieejams), bet arī skolotāja valoddarbība. Tekstam ir ļoti liela nozīmē katrā mācību stundā. Teksta kompetences pilnveide ietver arī vārdu krājumu attīstīšanu un runāšanas iemaņu nostiprināšanas priekšnoteikumam, pēc H. J. Volmera (Vollmer 2002) domām, CLIL mācību stundā tā arī ir, bet darbs ar vārdiem ir viena no vissvarīgākajām problēmām. Pēc autores domām, lai izvairīties no šādām problēmām, apdomīgi jāstrādā ar jēdzienu (atslēgvārdu), jauno vārdu ieviešanu stundā, pielietošanu, gan tekstos, uzdevumos, gan pašā skolotājā runā.

Piemērs 1: 4.klase tēma: Uzvedība. Etiķete. Mērķis: Iepazīt ar galda klājuma etiķeti. Darbs grupās.

Skolotāja sadala tekstus. Tā ir instrukcija galdu klājumam kafijas galdam. Nākamais solis atnākt pie skolotāja galda, kur ir galda klāšanas piederumi. Izvēlēties nepieciešamo, uzklāt galdu. Uzaicināt pie galda vienu skolēnu no citas grupas. Pārbaudīt pareizību pēc attēla, kuru skolotāja sadala, kad galds grupai ir uzklāts.

5. Situāciju analīze un izspēle.

Piemērs 1: 4.klasē stundas tēma: Emocijas. Mērķis: Praktiski parādīt, kā var atpazīt cilvēka emocijas.

Skolotāja sadala klasē kartiņas ar emociju nosaukumiem (bēdas, dusmas, prieks, kauns, pārsteigums). Izlasa skolēnu priekšā (labāk bez emocijām, neitrāli) vienu teikumu: “Šodien ir skaista diena!” Uzdevums skolēniem, pēc kārtas izlasīt šo teikumu ar emocionālo nokrāsu. Apgrūtināt var tā, ka emocijas būs uzzīmētas, nevis uzrakstītas.

Piemērs 2: 4. klasē stundas tēma: Uzvedība. Pieklājības vārdi. Mērķis: praktiski parādīt pieklājības vārdu izmantošanas iespējas savā runā.

Skolotāja piedāvā dažiem skolēniem iziet no klases un iedomāties, ka viņi nokavēja stundu. Katram jānāk klasē pēc kārtas. Izspēlēt šo situāciju 2-3 reizes, kopā ar skolēniem jāapspriež katra ienākoša skolēna runu, uzvedības formas. Var saskaitīt cik daudz pieklājības vārdu tiek lietots katra gadījumā.

Piemērs 3: 3. klasē. Tēma: Kā ceļo informācija. Mērķis: Praktiski pierādīt, ka informāciju var izteikt un saprast savādāk katrs cilvēks.

Skolotāja piedāvā spēli “Sabojāts tālrunis”. Uzdevums katrai rindai no pirmā galda pēc iespējas ātrāk “nosūtīt” vienu un to pašu ziņu: “Mājas darba šodien nebūs!”

6. Mācību filmu izmantošana.

Mācību filmu paņēmiens ietver trīs posmus: pirmsskatīšanās, skatīšanās, pēckatīšanās. Katram posmam skolotājām jāpārdomā konkrēto uzdevumu, tad skolēniem būs nepieciešams koncentrēties uz filmas sižetu, ne viss skatīties to izklaides pēc. Mācību filma – nav izklaides

materiāls, bet mācību satura apguves paredzēts materiāls ar konkrēto uzdevumu. Pirms materiāla atlases, jāpadomā par: kādā brīdī būs nepieciešams šis paņēmiens (kura stundas gaitas daļā lietošu), atbilstību skolēnu vecuma īpatnībām un valodas līmenim, konkrēta mācību priekšmeta īpatnībām.

Piemērs: 4. klasē tēma: Nauda. Mērķis: saprast, kas ir nauda. Kāda bija pirmā nauda.

Mācību filmiņas no “Naudas skolas” noskatīšana. Tur pat var arī noskatīties filmas par naudas funkcijām.

Skolotāja izvirza problēmas jautājumu vai jautājumus. Skolēniem jāatbild pēc filmas noskatīšanas vai frontāli, vai viens otram izstāstīt, ka saprot filmas ideju.

Piemērs: 3.klase tēma: Darbs. Profesija. Mērķis iepazīt ar dažādām profesijām, caur raidījuma sižetu saprast, ka katrai profesijas pārstāvjiem ir dažādas prasmes un zināšanas.

“Profesiju pasaule” raidījuma video materiāli.

7. Spēle “Kahoot”

Autore uzskata, ka pielietot mobilo telefonu mācību stunda lietderīgi ir iespējams, izmantojot lietotni: kahoot.com. Mērķis: Ātri pārbaudīt jēdzienu izpratni.

Piemērs: 3., 4.klases tēma: Atkārtojums. Ko es esmu iemācījies šī mācību gadā. Mērķis atkārtot sociālo zinību satura apguvi gadā (vai semestrī). Prakse rāda, ka skolēni ne tikai aizraujas ar procesu, bet pielieto zināšanas. Paralēli apspriež atbildes, dažreiz meklē atbildes kladēs. Labs veids atkārtot saturu, jēdzienus, ieraudzīt vajās vietās, veidot skolotajam secinājumu nākamam semestrim vai mācību gadam.

8. Pētījums.

Piemērs 1: 4.klases tēma: Vērtības. Mērķis:

Skolotāja piedāvā aizpildīt tikumisko dienasgrāmatu: “Mani tikumi”. Tā ir pašaudzināšanas dienasgrāmata, kura katrs skolēns nedēļas laikā vingrina sevī kādu izvēlētu tikumu. Skolēni apraksta iepriekš, ko viņi apņemas, lai attīstītu sevī šo tikumu (reālas darbības, ko varu pats veikt), atzīmē ar + - izdevās pilnībā, / - izdevās daļēji, - neizdevās turēt solījumu sev un citiem. Obligāti jāsaņem parakstu katra dienā no vecākiem vai skolotāja.

Kad dienasgrāmata ir aizpildīta, skolēni raksta secinājumus, pārdomas: kas izdevās, kas nē, kāpēc, kas palīdzēja, vai traucēja tikumu vingrināt.

Piemērs 2: 4.klase tēma: Es un vide. Atkritumi. Mērķis: Prot izveidot diagrammu, analizēt pētījuma rezultātus.

9. Projektu darbs (darbs grupās vai pāros).

Piemērs: 4. klases tēma: Latvijas svētki agrāk un tagad. Mērķis: Prast pastāstīt par gadskārtas kalendāra svētkiem. Projekta īstenošanas laikā: skolēni strādā ar tekstu un meklē

informāciju par svētkiem un tās tradīcijām; veido plakātu, izmantojot informāciju, strādājot pāros un grupās; prezentē savus darbus; vērtē savu un citu darbus.

Skolotāja piedāvā veikt pētījumu savā ģimenē “Kādi atkritumi visvairāk ir manā ģimenē”. Autore izmantoja iespēju veikt šādu uzdevumu karantīna laikā (attālinātas mācībās), kad visi ģimenes locekļi pārsvarā ir mājās. Uzdevums vērot un fiksēt katru dienu savu rezultātu tabulā. Apkopot rezultātus, izveidot diagrammu, secinājumus pierakstīt.

Skolēni darbojoties radoši, izmanto un piedāvā savu pieredzi un prasmes. Tā radošā procesā notiek skolēnu un skolotāju savstarpējā bagātināšanās. Pēc autores domām, izvēloties CLIL mācību metodes un paņēmienus svarīgi ieverot CLIL pamatprincipus: sadarbība, izaicinājums, saistoša pieredze un interese, jeb prieks no procesa.

Rezumējot, jebkura uzdevuma veidam ir savas priekšrocības un trūkumi. Katram uzdevumam jābūt skaidri noformulētām prasībām. Skolotājam jādomā par sasniedzamo rezultātu, kā to var pārbaudīt ar iepilnnotiem uzdevumiem. Uzdevuma nosacījumi un jautājumi ir jāformulē īsi un precīzi, īpaši jādomā par valodu. Jāizmanto skolēniem skaidrus uzdevuma prasības un nosacījumus, katra stundā būtu labāk formulēt līdzīgus uzdevumus vienādi. Tad skolēnu uzdevumu izpildes procesā rodas skaidrība un precizitāte, to var nosaukt par konkrētas stundas struktūru, jeb matricu, jeb “skeletu”.

3.1. CLIL sociālo zinību stunda 3. klasē

Autore piedāvā savu sociālo zinību stundas plānu 3.klasē ar komentāriem, dalās ar pieredzi atklātas CLIL mācību stundas piemēru, ar kuru piedalījās seminārā. Atklātais seminārs un labās prakses piemēri “Satura un valodas integrēta apguve (CLIL), īstenojot pāreju uz mācībām valsts valodā un stiprinot svešvalodu apguvi” notika 2020. gadā 15. janvārī Rīgas x ģimnāzijā. Semināra mērķi:

- a. Iedrošināt skolotājus mācību procesā integrēt CLIL pieeju, nodrošinot mācību satura un valodas integrētu apguvi.
- b. Rosināt skolotāju domapmaiņu par jaunā mācību satura (Skola 2030) īstenošanu.
- c. Dalīties ar iespējamajiem risinājumiem, kas palīdz skolotājiem realizēt pāreju uz mācībām valsts valodā, nezaudējot skolēnu izpratni par apgūstamo mācību saturu.

Autorei tas bija nopietns izaicinājums, jo parādīt CLIL stundu nav tik vienkārši, jo daudziem pedagogiem, ka arī autorei bija neliela pieredze (sāk izmantot tikai 2020.gada 1. septembra šo metodi sociālo zinību stundās 2., 3., 4. klasēs). Otrkārt, izaicinājums, tāpēc, ka 3.c klase, kuru autore izvēlējās atklātas stundas novadīšanai, viņa māca tikai pirmo gadu, tātad, tas bija tikai mācību gada 2. semestra sākums. Pozitīvais darba rezultāts bija ļoti iespaidīgs un

negaidīts arī autorei. Ka jebkurai stundai, arī CLIL organizētai stundai ir sava struktūra, par to autore jau minēja darba 2.nodaļā. Vispirms ir jāsaprot, kādas ir iepriekšējas zināšanas, jo stundai jābūt saistītai ar skolēnu iepriekšējo pieredzi. Tās nozīmē, kas ir mācīts, zināms sociālās zinībās un valodā saistība ar tēmu. CLIL stundai ir vairāki posmi: ierosināšana, atkārtojums (iepriekšējas zināšanas pārbaude, aktivizēšana), jaunu zināšanu sniegšana, zināšanu pielietojums (izmantošana), transformēšana jaunā situācija un nostiprināšana, kā arī stundas izvērtējums (skolēns pats vērtē savus sasniegumus). Aktivitātītēm stundā jābūt saistītām ar sociālo zinību stundas saturu un latviešu valodas pilnveidi. Lai izveidotu veiksmīgo mācību stundu, skolotājiem jāzina pamatīgi mācāmā priekšmeta saturs.

Autore piedāvā 3.c klases sociālo zinību stundu (pielikums 3). Stundas tēma: “Darbs un darbinieks”. Tā ir otra stunda tēmas ietvaros. Laiks 40. minūtes. Kopā temata apguvei bija 3 stundas (120 minūtes). Visas stundas tiek aprobētas visās četrās trešās klasēs, kur autore pasniedz sociālās zinības.

Runājot par standartiem, autore ieskatījās nākotnē, izmantoja “Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem”, ka stāsies spēkā jaunajā mācību gadā, 01.09.2020.

Tēmas vieta mācību priekšmetu standartos: Uzņēmējspēju attīstīšana sekmē sabiedrībā izmantojamo resursu apvienošanu kopējam un individuālajam labumam.

Skaidro, kā jaunas prasmes, zināšanas un uzņēmība palīdz sasniegt mērķus un īstenot savas interese un iespējas darba tirgū. (Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem, 2020, 3.pielikums, 4.p un 4.1.p)

Skolēniem iepriekš apgūtās ziņas (saturā): Skolēni saprot, kas ir darbs. Prot atšķirt fizisko, garīgo darbu, pateikt vismaz vienu piemēru. Zina, kāpēc cilvēkiem ir jāstrādā, lai nodrošinātu sevi dzīvē.

Skolēniem iepriekš apgūtās ziņas (valodā) un skolēnu valodas līmenis (A1-C2): A1, A1-. Stundas ziņa skolēnam: Konkrētas zināšanas un prasmes ir nepieciešamas nākotnes profesijai. Tā ka CLIL stundā paredzēts, ka ir divi sasniedzamie rezultāti: saturā un valoda, autore piedāvā tās apskatīt tabulā zemāk (3.1.1 tabula Sasniedzamie rezultāti un to novērtēšanas iespējas stundas gaitā).

3.1.1. tabula. Sasniedzamais rezultāts un to novērtēšanas iespējas.

Skolēnam sasniedzamais rezultāts (saturā):	Kā novērtēšu, ka SR ir sasniegts?
1) Prot atšķirt fiziskā un garīgā darba pazīmes.	Darba lapas uzdevums, skolēnu skaidrojums, fiziska aktivitāte.
2) Zina, ka katrai profesijai ir vajadzīgas konkrētas zināšanas un prasmes.	Skolēnu stāsts, uzdevumu izpilde (patstāvīgi, pāros).

Skolēnam sasniedzamais rezultāts (valodā) <i>*Pārbaudām produktīvās prasmes – runāšanu un/vai rakstīšanu</i>	Kā novērtēšu, ka SR ir sasniegts?
1) Lasa, atkārtoti stundas jēdzienus, atslēgvārdus.	Atbildes uz jautājumiem, izpilda darba lapu.
2) Pielieto stundas jēdzienus: runā un raksta, izpildot uzdevumus.	Stāsta klases biedriem, veic pierakstus. Izpilda uzdevumus darba lapā. Izpilda uzdevumu "PUZZLE".

Plānojot CLIL stundu, jāatceras par abu sasniedzamo rezultātu sasniegšanas novērtēšanu. Kādi mācības stundas paņēmieni un uzdevumi palīdzēs skolēnam sasniegt rezultātu gan saturā, gan valodā (3.1.2. tabula).

3.1.2. tabula. Valodas apguves fāzes.

Valodas apguves fāzes:	ir/nav	Kā?
Valodas aktualizēšana	x	Aktualizēšanā, kad skolēni paši formulē SR stundā.
Atslēgas vārdu „ievadīšana”	x	Apjēgšanā: Jēdzienu ievadīšana un atkārtošana, darbu lapu izpildi, darbs ar vārdnīcu.
Valodas izpratnes atbalstīšana	x	Skolotāju skaidrojums, attēli, runājošās sienas (uzskates materiāls klasē).
Runāšana, izmantojot atslēgas vārdus	x	Skolēnu stāsts viens otram.
Rakstīšana, izmantojot atslēgas vārdus	x	Pieraksti darba lapā.
Valodas lietošanas pārbaude	x	Skolēni pārbauda atbildes pārī, skolēnu stāsts un pašpārbaude.

3.1.3. tabula. Stundas gaita. Aktualizācija.

Aktualizācija 5 min	<ol style="list-style-type: none"> 1. Strādāsim? Skolotāja piedāvā apskatīties “Vēstules kastē”. Skolēni izvelc jēdzienus. (jēdzieni: darbs, profesija, zināšanas, prasmes) Skolēni pieraksta klādē. Ja jēdzienu zinu – lieku + vai pasvītroju, ja nezinu – lieku ? blakus jēdzienam/vārdam. 2. Skolēni patstāvīgi mēģina noformulēt stundas SR. Skolotāja pielīmē uz tāfeles: SR saturā un SR valodā 3. Skolotāja akcentē skolēnu uzmanību, kā katrs darbs/profesija ir saistīti ar zināšanām un prasmēm.
-------------------------------	---

Stundas sākumā autore piedāvā jauno vārdu un jēdzienu ieviešanu. Jauni vardi, jēdzieni, kur skolēni paši izvērtē to izpratni (zinu, nezinu), pieraksta tās kladēs. Parasti jēdzienus skaidro latviski, ja nepieciešams, tad var pārtulkot. Bieži skolēni tulko viens otram vārdus, kurus nezina. Mērķis – skolēni labi saprot, ka šie jēdzieni, atslēgvārdi būs nepieciešami temata apguvei. Bieži, jēdzieni atkārtojās lai labāk iegaumēt to (3.1.4. tabula).

Būtiskais solis – SR formulējums. Skolēniem jāsaprot, ka būs SR gan saturā, gan valodā (3.1.3. tabula).

3.1.4. tabula. Stundas gaita. Apjēgšana.

<p>Apjēgšana 35 min</p>	<p>1. Jēdzienu ievadīšana un atkārtošana: - Darbs ar vārdnīcu (pasvīturo vārdus, ko es zinu, ? – tiem vārdiem, ko nezinu) - Jautājumi un atbildes – 5.min: Kāpēc cilvēki strādā? (frontāli) Kāds varētu būt darbs? (pastāsti solo biedram) – 1.min Pārbaude: skolotāja jautā 1-2 skolēnus. AS: Ar pirkstu skolēni rada: es pastāstīju +, es dzirdēju +.</p> <p>2. Garīgs/ fizisks darbs. (pielikums 1) 10.min Skolotāja piedāvā izpildīt patstāvīgi darba lapu. (Laiks izpildei – 2.min) Mērķis atkārtot un nostiprināt jēdzienus izpratni: garīgs, fizisks darbs. Pārbaude: Fiziskā aktivitāte. Skolotāja izrunā variantus: Piemērām: Skolotāju darbs – ir fizisks darbs. Skolēni, kam tā atzīmēts, pieceļas kājās. AS: Skolēni saprot, ka ir darbs gan fizisks, gan garīgs.</p> <p>3. Skolotāja stāsts. Katram darbiniekam, lai strādātu nepieciešamas konkrētas zināšanas un prasmes. Skolotāja piedāvā noskatīties video par stjuartes profesiju un noskaidrot, kas ir nepieciešams zināt un prast darīt šī profesijā) Video 1 – stjuarts (ilgums 2 min) “Profesiju pasaule”(raidījums) (frontāli) Kopā ar skolēniem uz tāfeles skolotāja izveido domu karti: Zināšanas un prasmes, kā nepieciešamas stjuartes profesijā. (izdales materiāls “Zināšanas un prasmes”)</p> <p>4. Patstāvīgais uzdevums pāros. (10.min) Skolotāja piedāvā patstāvīgi aizpildīt darba lapu (PUZZLE), salikt no dotajiem kartiņām (ar zināšanām un prasmēm) konkrētas profesijas aprakstu. Skolēni paši pieraksta profesijas nosaukumu, kas jāatmin (ir dots attēls ar profesijas darba rīku). Skolēni uzraksta, kāds darbs tas ir: fizisks vai garīgs. Atbildes skolēni raksta, pielīmē darba lapā, darba lapu var papildināt. Laiks izpildei 5 min. Kopā skolēniem piedāvāti 4 profesijas: programmētājs, celtnieks, ārsts, pavārs. Skolotāja aicina izlasīt par katru no profesijām. Rezultātu skolēni piekarina uz tāfeles.</p>
------------------------------------	--

Lai aktivizētu skolēnu vārdu krājumu, atkārtot iepriekšējās stundas mācību saturu, izmantots labs paņēmiens, kas dot iespēju katram klasē runāt. Autore piedāvā skolēniem atbildēt uz jautājumiem. Bet vispirms to dara frontāli, pēc tam katram jāatbild sola biedram (darbs pāros). Laiks konkretizēts, tāpēc visi runā. Parasti 2 minūtes (vienu minūti runa viens, otro minūti runa cits). Skolotāja uzdevums ļoti aktīvi iesaistīties sarunās skolēnu starpā, palīdzēt,

uzdot papildus jautājumus, sniegt palīdzību. Uzdevuma beigās būtu labi saņemt atgriezenisko saiti no skolēniem, kas bija dzirdēts, teikts. Nākamo uzdevumu var savienot ar fizisko aktivitāti.

Pirmkārt, aktivizēt iepriekšējas zināšanas par fizisko un garīgo darbu atšķirībām. Otrkārt, strādājot pāros, izpildīt uzdevumu darba lapās (zināšanas pielietošana). Atgriezenisko saiti un uzdevuma pārbaudi veidot fiziskas pauzes laikā. Viegli, ātri, uzskatami un skolēniem interesanti.

Stundas turpinājuma ir skolotāju stāsts (jauno informāciju sniegšana, jauno zināšanu sniegšana), kas ir apvienots ar video “Profesiju pasaule. Stjuarts”. Skolotāja uzdot problēmas jautājumu, uz kuru būs jāatbild video noskatīšanās beigās. Tālāk ar domu karti palīdzību, kas skolotāja kopā ar skolēniem vizualizē (izliek uz tāfeles), skolēni nonāk līdz pirmā sasniedzama rezultāta sasniegšanai. Jaunas zināšanas jāpielieto, to skolēni pārbauda ar uzdevuma izpildi pāros, veidojot puzzle (saliek kartiņas atbilstoši uzdevumam, atšķirot, kas ir prasme un kas ir zināšanas. Analīzē un secina, kādas profesijas pārstāvis “paslēpjas”, fizisks vai garīgs darbs tas ir. Kopā skolēniem piedāvāti 4 profesijas: programmētājs, celtnieks, ārsts, pavārs. Skolotāja aicina izlasīt par katru no profesijām. Rezultātu skolēni piekarina uz tāfeles.

Vārds _____

Uzvārds _____

Klase _____

2.semestris

Izkrāso atbilstošo! ➔

1	2	3	4
---	---	---	---

Sociālas zinības

pašvērtējums

St.	Datums	Tēma	Skolēna pašvērtējums SR sasniegšanā:	SR valodā	Skolotāja vērtējums	Cita				
1.			<table border="1" style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr> <td style="width: 25%;">1</td> <td style="width: 25%;">2</td> <td style="width: 25%;">3</td> <td style="width: 25%;">4</td> </tr> </table>	1	2	3	4			
1	2	3	4							
2.			<table border="1" style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr> <td style="width: 25%;">1</td> <td style="width: 25%;">2</td> <td style="width: 25%;">3</td> <td style="width: 25%;">4</td> </tr> </table>	1	2	3	4			
1	2	3	4							

3.1.1.att. Pašvērtējuma lapa

Stundas nobeigumā skolēni izpilda pašvērtējuma lapa (3.1.1 attēls, pielikums 4.). Pašvērtējumā lapā skolēni atzīmē divus sasniedzamus rezultātus: saturā un valodā. Autore pati izstrādāja pašvērtējuma lapa, lieto tās katras stundas beigās. Ļoti viegli pārbaudīt, ka skolēni tika pie rezultāta. Kā lietot pašvērtējuma lapa? Pirmkārt, skolēni zina sistēmu, kāpēc tā ir vajadzīga, svarīga, kā aizpildīt. Pašvērtējumā lapā ir cipari: 4 – ļoti labi saprotu, protu paskaidrot citam (parasti skan kopā ar sasniedzamo rezultātu. Piemērs: Protu paskaidrot, kas ir garīgs un kas ir fizisks darbs (saturā). Protu paskaidrot jēdzienu latviski, pielietoju uzdevumā (valoda)); 3 – labi saprotu, bet ir jautājums, dažreiz nepieciešama palīdzība; 2 – daļēji saprotu,

bieži nepieciešama palīdzība; 1 – nesaprotu, nav skaidrs. Otrkārt, skolotājam jāliek savu vērtējumu (tātad kontakts ar katru skolēni ir ļoti nozīmīgs stundas laikā, kā arī skolotāju novērošana. Treškārt, pēc pašvērtējuma lapas aizpildīšanas skolotājam jāsaņem obligāti atgriezenisko saiti par skolēnu vērtējumu. To var vienkārši izdarīt: skolēni reizē rāda ar pirkstiem (4,3,2,1) savu vērtējumu rezultātu.

Autore uzskata par veiksmīgo šāda veida stundas struktūru, kur valoda palīdz apgūt un izprast saturu, aplūkojot to no trim līmeņiem: pirmais līmenis – analīze, otrais – papildu zināšanu ieguve un nostiprināšana, trešais – praktiskā pielietošana (Coyle 2005).

Viens no CLIL teorijas pamatlicējiem Deivids Māršs uzsver, ka CLIL piedāvā dabisku situāciju valodas apguvei (Marsh 2000). Tieši šo “dabiskumu” pamanīja un atzīmēja semināra “Satura un valodas integrēta apguve (CLIL), īstenojot pāreju uz mācībām valsts valodā un stiprinot svešvalodu apguvi” dalībnieki.

3.2. Anketēšanas rezultāti

Diplomdarbā autore izmantoja anketēšanas metodi gan skolotājiem (kopā 5), gan ekspertiem (kopā 2), gan skolēniem (kopā 243 skolēni).

Skolotāju anketā bija 10. jautājumi (pielikums 5). Autorei bija svarīgi uzzināt, kā Rīgas x ģimnāzijas pedagogi, kas bija iesaistītie seminārā, izprot CLIL metodi: kādas ir CLIL metodes priekšrocības un trūkumi; kas jāņem vērā, organizējot satura un valodas integrētu apguvi; vai CLIL metodes izmantošana stundās tiem skolēniem, ka latviešu valoda nav dzimtā, palīdzēs apgūt saturu, paredzot turpmāko izglītības reformu.

Rīgas x ģimnāzijas skolotāju anketas atbildes liecina, ka CLIL metodes izmantošana skolēniem, kam latviešu valoda nav dzimtā, atvieglos mācību satura apguvi valsts valodā, bet vēl ir dažādas šaubas par CLIL metodes izmantošanu, jo dažiem šī metode neizraisīja lielu pārliecību. Bet tomēr, ja valstī pašlaik citas izvēles nav, tad jāmēģina visas iespējas un CLIL metode ir viena no tām. Visi pedagogi uzskata, ka satura apguves līmenis un apjoms var samazināties, ka arī neizpratnes dēļ, skolēnu zināšanas līmenis var būt zemāk, nekā mācoties dzimtā valodā. Autore daļēji piekrita tam. Jā visi pedagogi īsteno vienu mācību plānu un pielietos CLIL strukturētas stundas, tas nenotiks.

Pēc Veronikas Skripačovs, CLIL mācību centra vadītājas domām: “CLIL metode palīdz nodrošināt mērķtiecīgu pāreju uz mācībām valsts valodā”(pielikums 6). Praktiski izmēģinot CLIL metodi savās stundās, autorei jau ir redzami ļoti pozitīvi rezultāti satura integrētā apguvē valsts valodā.

Pēc Ingunas Hitrovas, Rīgas x ģimnāzijas latviešu valodas skolotājas un bilingvālo mācību centra metodiķes domām: “CLIL noteikti palīdzēs. CLIL pieeja koncentrējas ne tikai uz valodas prasmēm un mācību priekšmetu pasniegšanu, tā var veicināt sadarbību, radošumu, pilsoniskumu, kritisku domāšanu. Tās ir prasmes 21. gadsimta skolēniem”.

Kāpēc rodas skolotājiem “šaubas” un ne pārliecinātības CLIL izmantošanā stundā? Pirmkārt, nav īsti skaidrs kas ir CLIL metode. Uz to liecina anketas otra jautājuma atbildes.

Otrkārt, pedagogiem līdz galam nav skaidrs, kā organizēt šo metodes pielietošanu lielā skolā. Treškārt, pedagogi saprot, kā nepieciešama skolotāju izglītotsana, lai CLIL metode darbotos, tas aizņems laiku. Ceturkārt, mācību līdzekļu trūkums, kuru var pielietot uzreiz. CLIL mācību stundās ir materiālu izstrādā pats skolotājs. Pieckārt, paša pedagoga valodas līmenis.

Apkopojot visas atbildes, par CLIL metodes trūkumiem pedagogi uzskata:

- a. Skolēni vairāk koncentrējas uz valodas apgūšanas, nevis uz mācību vielas apgūšanas.
- b. Bieži skolēni zaudē interesi, jo nesaprot.
- c. Prasa daudz laika no pedagoga sagatavot stundas plānu, saskaņot ar kolēģiem, iekļaut mācību plānā.
- d. Skolotāju papildus mācīšana.

Par priekšrocībām anketas respondenti atzīmēja šādus:

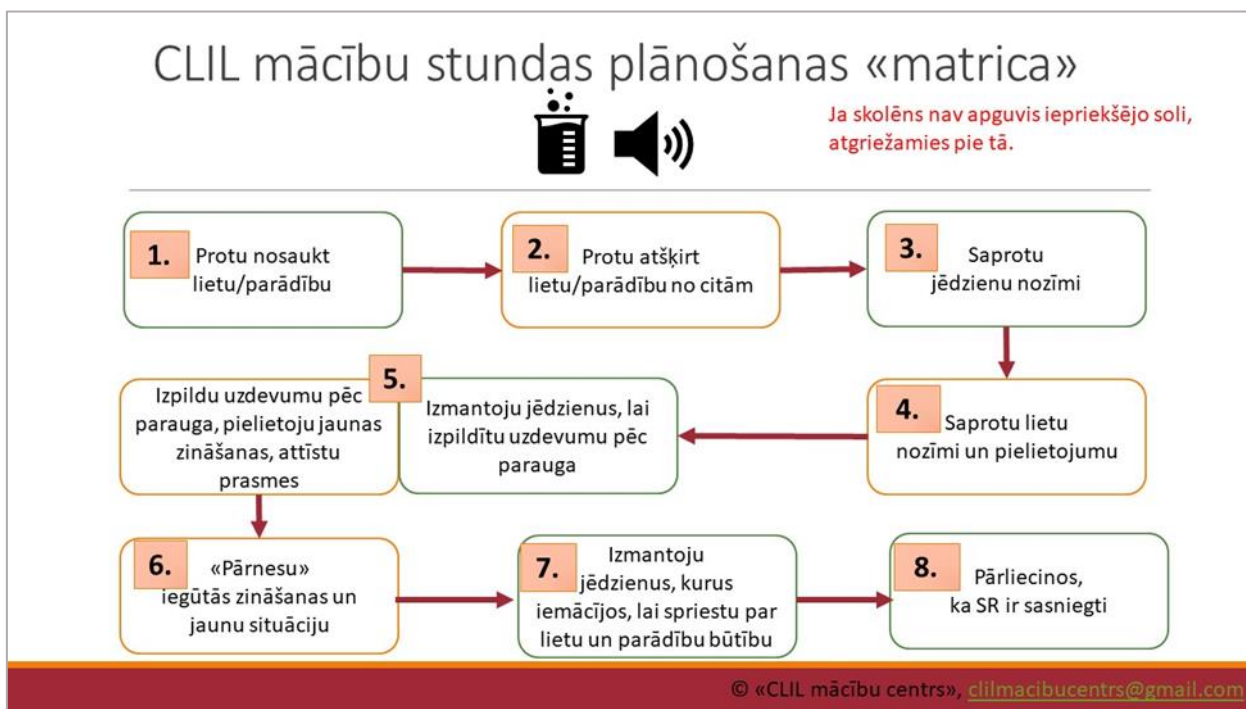
- a. Ja tiek mērķtiecīgi un sistēmā plānotas CLIL stundas skolēniem, kuriem attiecīgā valoda nav dzimtā, ir iespēja apgūt nepieciešamo leksiku, lai apgūtu mācību priekšmeta saturu dziļi, saprastu jēgu, būtu spējīgi analizēt un interpretēt informāciju.
- b. Skolotāju sadarbības rezultātā, izstrādājot CLIL mācību stundas, skolēniem ir iespēja apgūt gan saturu, gan valodu. Var arī integrēt valodas un nevalodas priekšmetus. Pedagoģi apzinies, ka atbildi ne tikai par savu priekšmetu.

CLIL metodes rezultāti ir redzami, bet prasa laiku. Laiku gan pedagogu apmācībām, gan mācību programmas izstādei un ievēšanai skolas mācību plānā. Rīgas x ģimnāzija ir liela skola, kas piedalās daudzos projektos, semināros un citās aktivitātēs, lai sagatavotu skolēnus būt konkurentu prasīgajiem mūsdienās. Bet Latvija CLIL nav kaut kas jauns, jo vairākas skolas jau ir izmēģinājuši šo metodi savā skolas dzīvē. Piemēram, tāda ir Daugavpils skolas pieredze: “CLIL izmantošana var piedāvāt veselu virkni labumu. Tā uzlabo mērķvalodas kompetenci un komunikācijas prasmes, palielina studentu motivāciju mācīties un pārliecību par valodas prasmi, attīsta starpkultūru komunikācijas prasmes, veicina interesi par daudzvalodību, dažādo mācību metodes un formas klasē, rada iespēju studēt priekšmetu ar dažādām perspektīvām u.c.” (Vispārējās un profesionālās izglītības pārvalde 2005 – 2013)

No personīgas darba pieredzes, izmantojot CLIL metodi sociālajos zinības stundā jau otro gadu, autore uzskata, ka CLIL viennozīmīgi strādā. Tas palīdz skolēniem ne tikai paplašināt savas zināšanas valodā, bet reāli var apgūt mācību saturu. Protams, nav lai nodrošinātu satura un valodas integrētu apguvi, jāievēro dažādi nosacījumi. Pēc respondentu domām tie ir:

- a. Veikt skolēnu diagnosticējošo vērtēšanu saturā un valodā un regulāri vērot un novērtēt viņu progresu saturā un valodā. Autore piekrīt šim nosacījumam, jo CLIL metode paredz divus sasniedzamus rezultātus un to pārbaudi. Kā arī pašu skolēnu pašvērtējumu viņu sasniegumos.
- b. Vairāk veltīt laiku skolotāju darbā mācību materiālu izstrādei un sadarbībai, kopīgo plānu sastādīšanai. CLIL stunda prasa vairāku laiku mācību stundas plāna izstrādei.
- c. Skolotājam jābūt drošam un pārliecinātam, ko un kā viņš (a) dara. Ja skolotājs saprot, kā plānot mācību stundas, kā atbalstīt skolēnus valodas un satura apgūvē, ja pašam skolotājam ir pietiekamas valodas zināšanas.

CLIL mācību centra vadītāja Veronika Skripačova iesaka izmantot CLIL mācību stundas plānošanas matricu (pielikums6), kura katram “solim” tiek ieplānots uzdevums vai aktivitāte. (att.3.2.1)

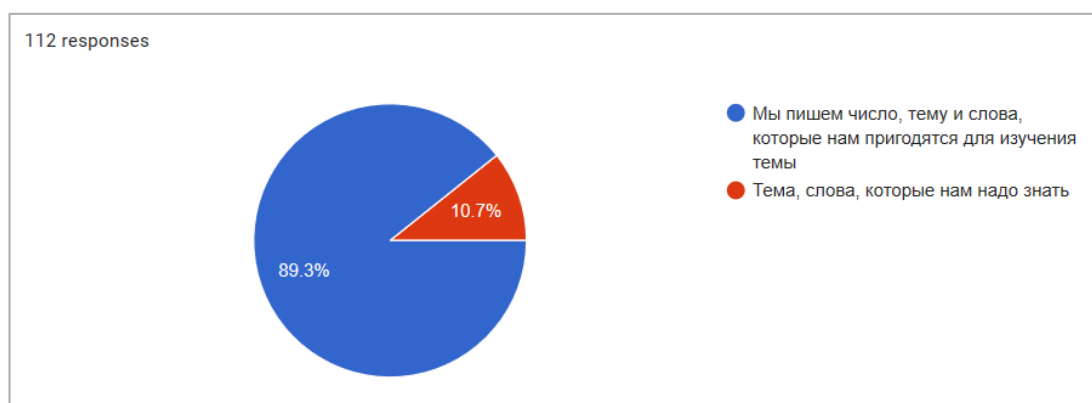
3.2.1.att. CLIL mācību stundas plānošanas “matrica”

Skolēnu anketā, autore bija izveidojusi 13 jautājumu (pielikums 7). Anketas mērķis: uzzināt, kā skolēni paši vērtē savas zināšanas latviešu valodā; vai skolēni saprot stundas sasniedzamus mērķus katrā stundā (sasniedzamie rezultāti); vai skolēniem ir “jūtama” stundas struktūra (stundas “soļi” – kā un kāpēc jādara); kā skolēni vērtē savus sasniegumus stundās

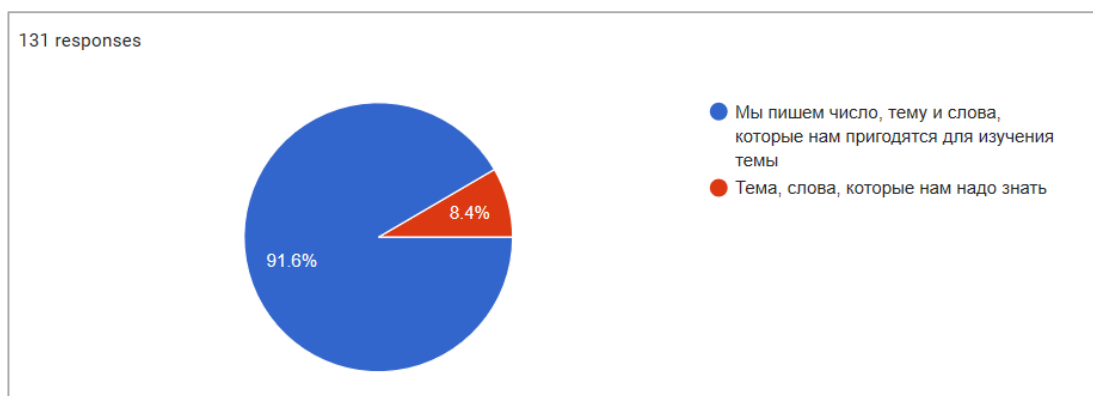
(pašvērtējuma lapa). Apkopojot skolēnu anketēšanas rezultātus, autore secināja, kā skolēniem ir skaidra un saprotama stundas struktūra (jeb matrica).

Uz jautājumu: “Kā tu strādā sociālās zinību stundās?” 3.klasēs skolēni - 88,4% un 4.klases skolēni 91,6% atbildēja, ka viņiem ir sava klade, kur viņi veido pierakstus un darba lapas (att. 3.2.3, 3.2.4). Sociālās zinībās katra stundā: skolēni raksta savās kladēs datumu, tēmu un vārdnīcu (jēdzieni, atslēgvārdi, kas būs nepieciešami satura apguvei). Darbs ar vārdnīcu notiek katra stundā un ir aprakstīts diplomdarba 3. nodaļā.

Autore atteicās no sociālās zinības 3.klases un 4.klases darba burtnīcām, jo uzskata, ka tās ir diezgan novecojušas, neatbilst jaunajām standartam un bieži teksti neatbilst skolēnu valodas līmenim. Darba kārtība arī skolēniem ir skaidra un saprotama, to rāda skolēnu atbildes uz jautājumu: “Pirmais, ar ko sākas stunda ir...”. Lielāka daļa no skolēniem: 3.klasēs 89,3% un 4.klasēs – 96,5% uzrakstīja secību, kas ir katra stunda (att. 3.2.5, 3.2.6).

3.2.2. att. 3. klases skolēnu atbildes uz jautājumu: “Pirmais, ar ko sākas stunda ir..”

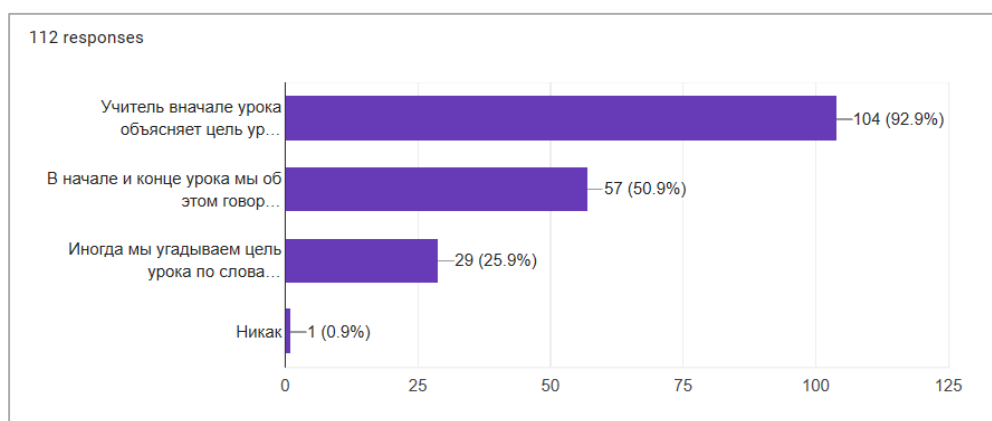

3.2.3. att. 4. klases skolēnu atbildes uz jautājumu: “Pirmais, ar ko sākas stunda ir..”

Kāpēc ir jābūt vieniem noteikumiem katrā stundā? Pēc autores viedokļa, stundas kārtības noteikumi atvieglo stundas gaitas norisi. Viegli un saprotami “soļi” stundas gaitā, īpaši CLIL mācību stundā, ļoti būtiski. Pirmkārt, skolēni nezaudē laiku un spēku uz formalitātēm, viņi koncentrējas uz stundas mērķi un to sasniegšanu. Otrkārt, viegla un saprotama skolotāju valoda

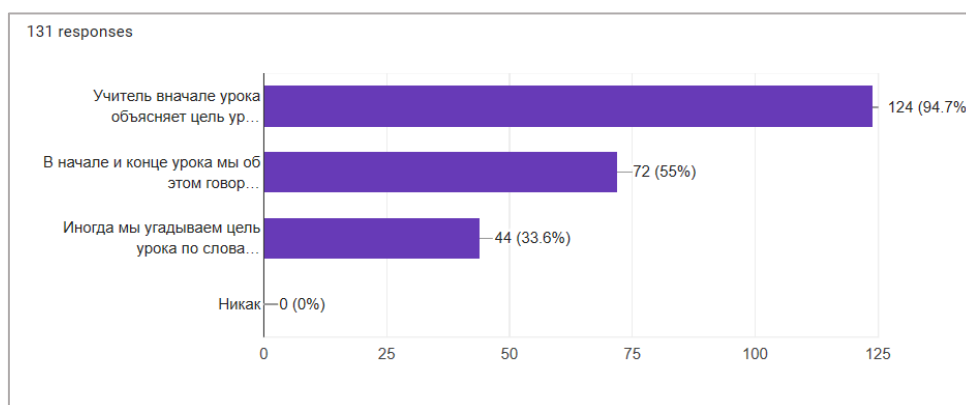
un nosacījumi, neietekmē uz skolēna emocionālo stāvokli, skolēns neuztraucās, nekoncentrējās uz organizatoriskiem jautājumiem, dara un ievēro to vairāk mehāniski, viegli, dabiski. Tā veidojas stundas “skeleta pamats”. Es saprotu, ko es daru.

CLIL mācību stundā ir divi sasniedzamie rezultāti: saturā un valodā. Tie skolotāji ir īpaši jāpārdomā un jāformulē, bet arī jāpārbauda. Skolēnu atbildes apliecina autores darbībā katras stundas izvirzīto sasniedzamo rezultātu skaidrību skolēniem, kā arī rada ar kādiem veidiem ir akcentēts, kāds ir stundas mērķis (mērķi). Par to liecina skolēnu pozitīvas atbildes uz jautājumu: “Kādus paņēmienus skolotāja izmanto, lai tev būtu skaidrs stundas gala rezultāts?” (att. 3.2.7). 3.klasēs skolēni – 92.9% atbildēja, ka skolotāja stundas sakuma izskaidro stundas mērķus un piekarina izdrukāto SR pie tāfeles. 50,9% - atbildēja, ka stundas sākumā un stundas beigās ir par to runāts, 25,9 % atbildēja, ka dažreiz SR stundai tik minēts, tikai 0,9% - atbildēja, kā SR nekā skolotāja nestāsta.

3.2.4. att. 3. klases skolēnu atbildes uz jautājumu: “Kādus paņēmienus skolotāja izmanto, lai tev būtu skaidrs stundas gala rezultāts?”

4.klasēs skolēni arī apliecināja autores visus paņēmienus SR noteikšanai stundā: 94.7% atbildēja, ka skolotāja stundas sakuma izskaidro stundas mērķus un piekarina izdrukāto SR pie tāfeles. 55% - atbildēja, ka stundas sākumā un stundas beigās ir par to runāts, 33,6 % atbildēja, ka dažreiz SR stundai tik minēts, tikai 0% - atbildēja, kā nekā skolotāja nestāsta (att.3.2.8).

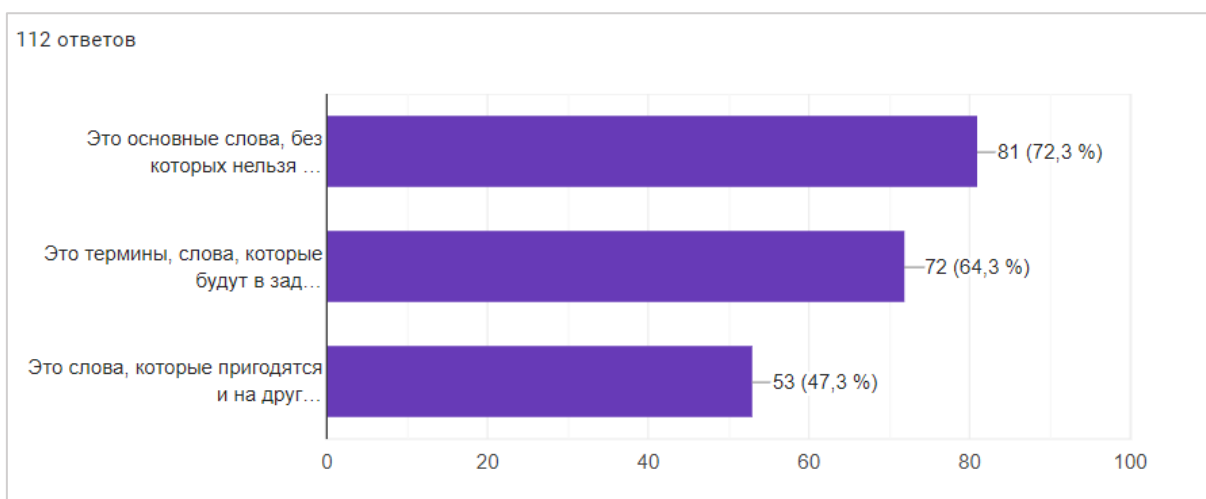
3.2.5. att. 4. klases skolēnu atbildes uz jautājumu: “Kādus paņēmienus skolotāja izmanto, lai tev būtu skaidrs stundas gala rezultāts?”

Plānojot CLIL stundas, vienmēr jāatceras, ka tieši mācību priekšmeta saturs nosaka mācību procesa plānošanu, bet valoda ir līdzeklis satura izpratnei visos aspektos. Bieži lietotā frāze „valoda kā līdzeklis” teorētiskajā literatūrā tiek atšifrēta, minot trīs valodas kā instrumenta jeb darbarīka būtiskākos uzdevumus: analizēt, papildināt, izmantot (Coyle 2005). Tātad valoda palīdz apgūt un izprast saturu, aplūkojot to no trim līmeņiem: pirmais līmenis — analīze, otrais — papildu zināšanu ieguve un nostiprināšana, trešais līmenis — to praktiska izmantošana. Ņemot vērā visu iepriekš teikto, var secināt, ka pirmais līmenis — tā ir mācību valoda, kur notiek mācību priekšmeta satura sistemātiska analīze, otrais līmenis — valoda satura apguvei, kas paredz diskusijas, sarunas. Stundā tiek piedāvāti dažādi uzdevumu veidi un aktivitātes, kurās skolēniem ir iespēja transformēt savas iemaņas un zināšanas un kuras atklāj iegūto zināšanu lietošanu praksē. Šajā līmenī skolēniem jāizmanto valoda apzināti (bez tulkojuma), vajadzīgajā kontekstā. Ja tas notiek, tad CLIL stundas mērķis ir sasniegts.

Pēc autora domām, ļoti liela nozīme CLIL mācību stunda ir ar jēdzieniem, kā notiek tā ieviešana, nostiprināšana, pielietojums un saistība ar reālo skolēnu dzīvi. Autores daļa no padāvātiem jautājumiem skolēniem bija par jēdzieniem stundā (jeb atslēgvārdiem), kas ir nepieciešamas tēmas satura apguvei. Sociālas zinību stundās autore lieto vārdu: “vārdnīca”, apzīmēja to ar attēlu “grāmatiņa” – tie ir visas tēmas vai stundas jēdzieni (atslēgvārdi). Anketas jautājumi bija: “Kas ir vārdnīca?”, “Kā vārdi no vārdnīcas saprast tēmu un izpildīt uzdevumus?”. “Vai vārdnīcas vārdi palīdz pārbaudes darba veikšanā?”

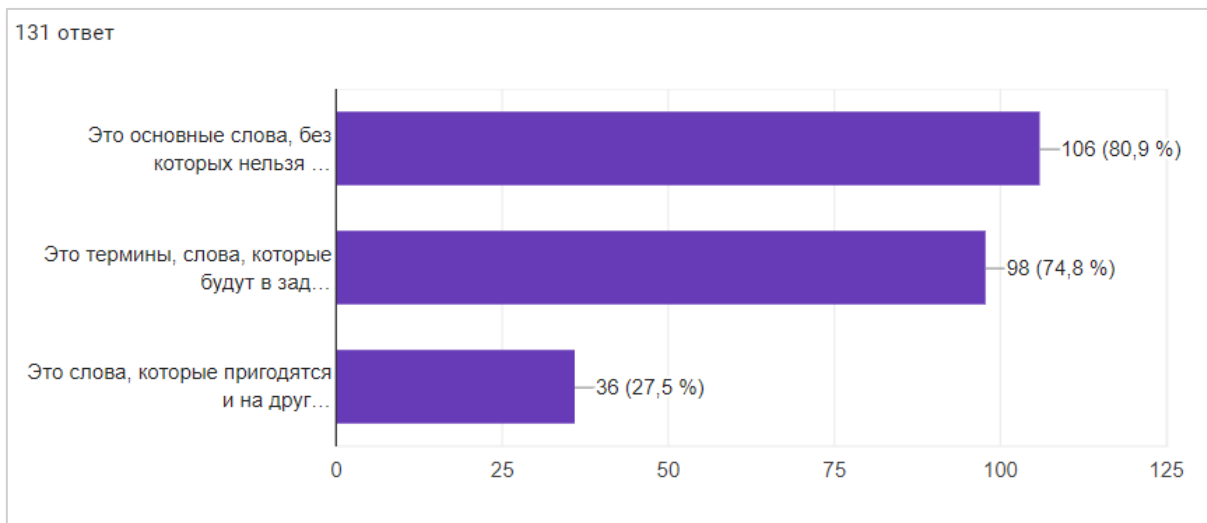
Skolēnu atbildes apliecina, ka “vārdnīca” ir tas, kas palīdz stundas tēmas satura apguvei.

3. klases skolēni skaidro, kā “vārdnīcā” viņi raksta vārdus, kas viņiem palīdz saprast tēmu - 72,3% ; kas būtu uzdevumos stundā – 64,3%; kas viņiem palīdzēs arī citās stundā – 47,3% (att.3.2.6).

3.2.6. att. 3. klases skolēnu atbildes uz jautājumu: “Kāpēc mēs rakstam “vārdnīcu”?”

4. klases skolēni skaidro, kā “vārdnīcā” viņi raksta vārdus, kas viņiem palīdz saprast tēmu - 80,9% ; kas būt uzdevumos stundā – 74,8%; kas viņiem palīdzēs arī citās stundā – 27,5% (att. 3.2.7).

3.2.7. att. 4. klases skolēnu atbildes uz jautājumu: “Kāpēc mēs rakstam “vārdnīcu”?”

Skolēni arī atzīmē, ka vārdi no “vārdnīcas” viņiem palīdz izpildīt uzdevumus stundā, izprast tekstu (izlasīt, atbildēt uz jautājumiem, kā rakstiski, tā arī mutiski), kā arī izpildīt tēmas noslēguma pārbaudes darbus.

3. klases skolēnu atbildes autore atspoguļoja tabulā (3.2.1 tabula).

3.2.1. tabula. 3.klases skolēnu anketas rezultāti. Apkopojums.

Jautājums	Jā	Daļēji	Nē
Vai “vārdnīca” palīdz izpildīt uzdevumus stundā?	81,2%	18,8%	0%
Vai vārdi no “vārdnīcas” ir sastopami tekstā?	72,3%	26,8%	0,9%
Vai “vārdnīca” palīdz saprast tekstu?	81,2%	18,8%	0%
Vai “vārdnīca” palīdz saprast tekstu un atbildēt uz jautājumiem mutiski vai rakstiski?	75%	24,1%	0,9%

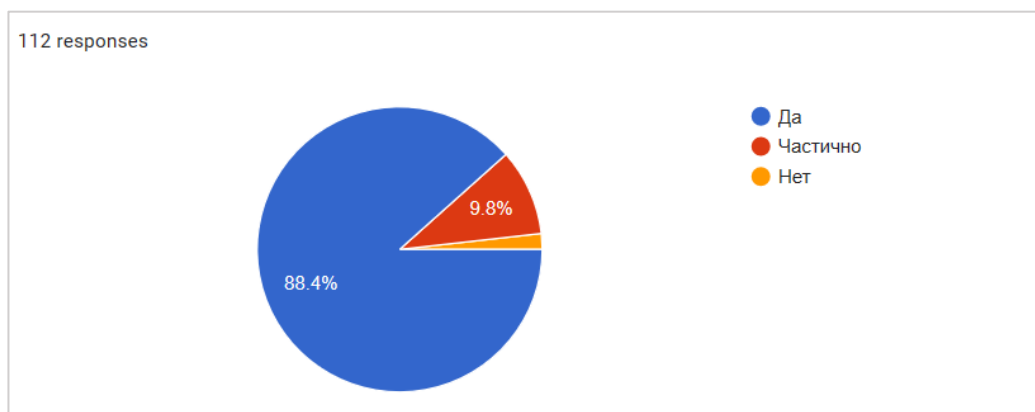
4. klases skolēnu atbildes autore atspoguļoja tabulā (3.2.2 tabula).

3.2.2. tabula. 4.klases skolēnu anketas rezultāti. Apkopojums.

Jautājums	Jā	Daļēji	Nē
Vai “vārdnīca” palīdz izpildīt uzdevumus stundā?	73,3%	25,2%	1,5%
Vai vārdi no “vārdnīcas” ir sastopami tekstā?	71%	29%	0%
Vai “vārdnīca” palīdz saprast tekstu?	67,7%	31,3%	0%
Vai “vārdnīca” palīdz saprast tekstu un atbildēt uz jautājumiem mutiski vai rakstiski?	64,9%	34,4%	0,8%

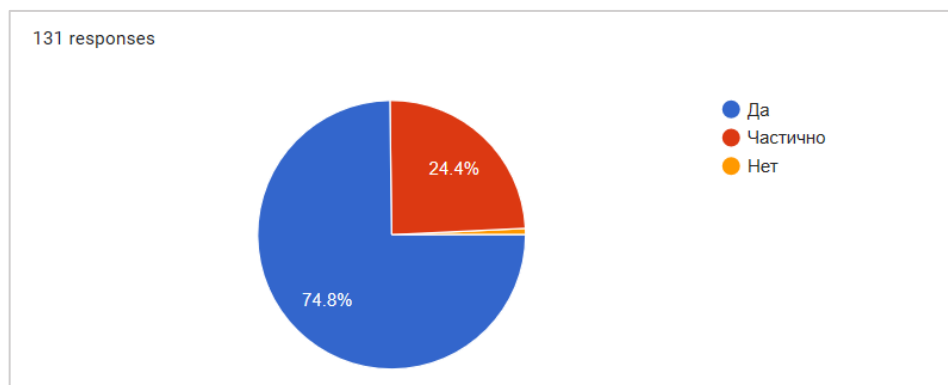
Pareiza jēdzienu ieviešana un pielietošana stundā būtiski palīdz skolēniem pielietot tās un pārbaudīt savas zināšanas testos un noslēguma pārbaudes darbā. Satura apguve nav iespējams bez skolēnu vārda krājuma paplašināšanas un valodas attīstīšanas. Valoda dota domāšanai un domu izteikšanai, informācijas apmaiņai un mijiedarbībai, attieksmju, emociju un sajūtu demonstrēšanai, radošuma izpaušmei. Šo uzskaitījumu varētu papildināt vēl ar daudzām citām specifiskām un ļoti niansētām valodas funkcijām. Nav lielas nozīmes, vai tā ir dzimtā valodā, vai otrā, nedzimtā. Valoda saistīta ar domāšanas procesu un to attīstīšanu.

3. klases skolēnu viedoklis par “vārdnīcas” nozīmi noslēguma pārbaudes darba veikšanā (att. 3.2.8). Lielāka daļa no skolēniem – 88,4 % (98 skolēni) uzskata, ka pārbaudes laikā ir vieglāk izpildīt uzdevumus, ja tu zini tēmas jēdzienus (atslēgvārdus).

3.2.8. att. 3. klases skolēnu atbildes uz jautājumu: “Vai vārdi no “vārdnīcas” tev palīdzēja paveikt pārbaudes darba uzdevumus?”

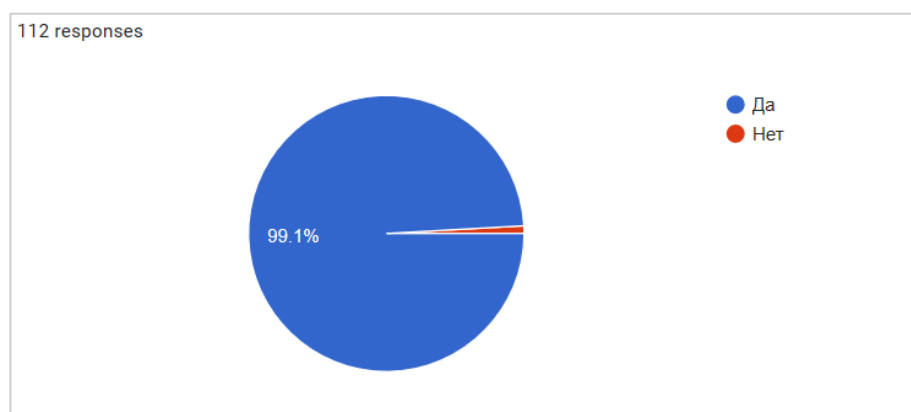
4. klases skolēnu viedoklis par “vārdnīcas” nozīmi noslēguma pārbaudes darba veikšanā (att. 3.2.9). Lielāka daļa no skolēniem – 74,8 % (98 skolēni) uzskata, ka pārbaudes laikā ir vieglāk izpildīt uzdevumus, ja tu zini tēmas jēdzienus (atslēgvārdus).

3.2.9. att. 3. klases skolēnu atbildes uz jautājumu: “Vai vārdi no “vārdnīcas” tev palīdzēja paveikt pārbaudes darba uzdevumus?”

Autore uzskata, ka arī pašvērtējums katrā stundā dod skolēniem iespēju vērtēt ne tikai savas panākumus un sasniegumus, bet arī atrast kļūdas, rast iespēju kā tās labotu. Skolēns patstāvīgi kontrolē sevi, vērtē savas spējas un konstruē savas zināšanas. Stundas nobeigumā skolēni izpilda pašvērtējuma lapu (3.1.1 attēls, pielikums 4). Pašvērtējumā lapā skolēni atzīme divus sasniedzamos rezultātus: saturā un valodā. Autore pati izstrādāja pašvērtējuma lapu, lieto tās katras stundas beigās. Ļoti viegli pārbaudīt, ka skolēni tika pie rezultāta. Vai tā tiešām notiek praksē? Autores izstrādātajā anketā ir daži jautājumi par pašvērtējuma lapu: Kas ir pašvērtējuma lapa? Mērķis uzzināt, vai skolēni saprot un zina kas tas ir, izprot pašvērtējuma lapas būtību un nozīmi. Un arī saprast, kā skolēni regulāri izpilda to, pielieto stundās: Cik bieži tu aizpildi pašvērtējuma lapu?

3.klases skolēni atbildes (att. 3.2.10) ir redzami attēlā, tie 99,1 % (111 skolēns) - pozitīvi. Tas nozīmē, ka tomēr kāds skolēns (tikai viens!) līdz galam neizprot kas tas ir. Tas ir tikai gada laikā. Bet 4.klases skolēnu atbildes ir 100 % pozitīvi, tas nozīmē ka visi 131 skolēni divu gada laikā izmanto, izprot kas tas ir, kāpēc jāizpilda pašvērtējuma lapa un ko tas dot pašam skolēnam.

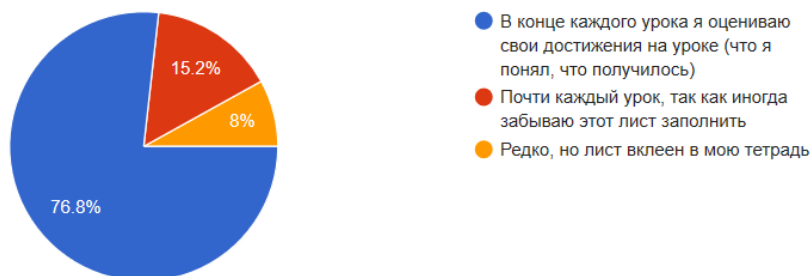

3.2.10. att. 3. klases skolēnu atbildes uz jautājumu: “Vai tu zini, kas ir pašvērtējuma lapa?”

Skolēnu atbildes uz otro jautājumu: “Cik bieži tu aizpildi pašvērtējuma lapu?” liecina uz katra skolēna pašu atbildību.

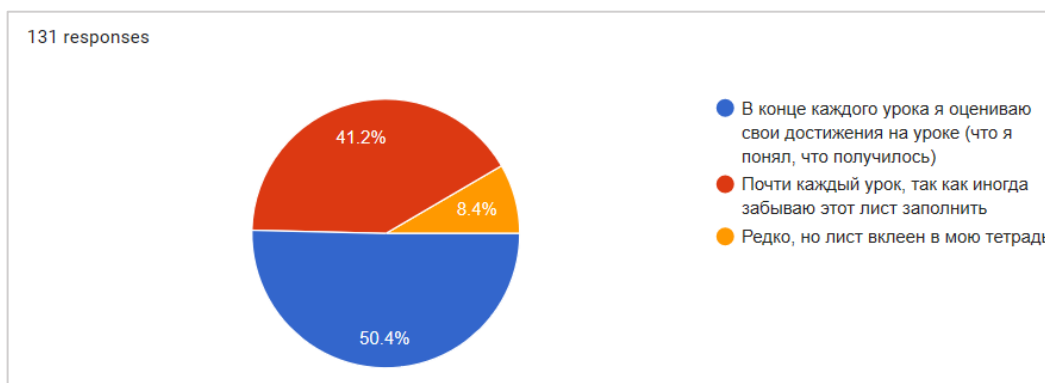
3.klases 76,8% skolēnu (86 skolēni) atbildes ir: “Katras stundas beigās es vērtēju savus sasniegumus stundā (ko esmu sapratis, uzzinājis); 15,2% skolēnu (17 skolēni) atbildēja: “Gandrīz katra stundā, jo dažreiz par to aizmirsu”; tikai 8% (9 skolēni no 112) atbildēja, ka izmanto pašvērtējuma lapu, bet viņiem tā ir (att. 3.2.11).

112 responses

3.2.11. att. 3. klases skolēnu atbildes uz jautājumu: “Cik bieži tu aizpildi pašvērtējuma lapu?”

4.klases 50,4% skolēnu (66 skolēni) atbildes ir: “Katras stundas beigās es vērtēju savus sasniegumus stundā (ko esmu sapratis, uzzinājis); 41,2% skolēnu (54 skolēni) atbildēja: “Gandrīz katra stundā, jo dažreiz par to aizmirsu”; tikai 8,4% (11 skolēni) atbildēja, ka izmanto pašvērtējuma lapu, bet viņiem tā ir (att. 3.2.12). Pašvērtējuma lapas 3. klasē un 4.klasē atšķiras, autore sāk domāt, ka tā ir par sarežģītu skolēniem (pielikumi 4, 8). Tā aizpildes procesā jāpadomā un jāuzraksta sava darba “analīzi” stundā (ko es zinu, ko es protu, ko esmu sapratis). Autore uzskata, ka 4.klasē varbūt tāda veida pašvērtējuma lapa ir grūti aizpildīt tiem, kam trūkst valodas zināšanas, jo pēc autores novērojumiem, skolēni bieži prasa palīdzēt tieši noformulēt teikumus (dzimtā valodā var pateikt, latviski nē).

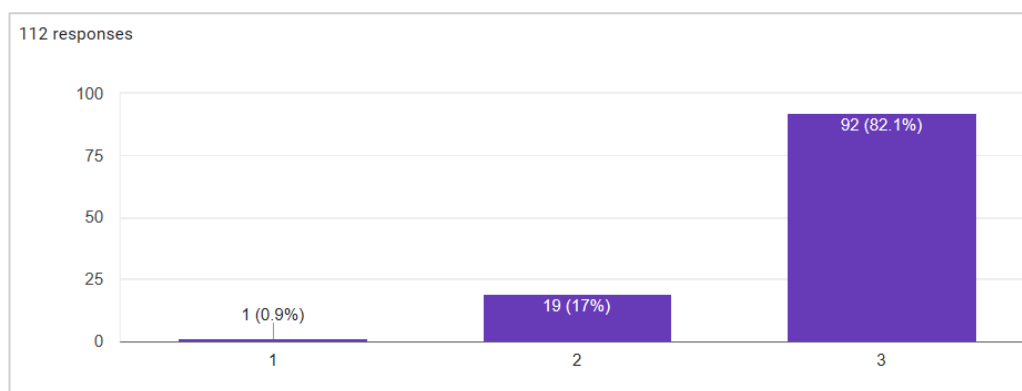
3.2.12. att. 4. klases skolēnu atbildes uz jautājumu: “Cik bieži tu aizpildi pašvērtējuma lapu?”

Pašvērtējuma lapai nav tikai doma saņemt atgriezenisko saiti no skolēniem, bet arī organizēt vērtēšanas procesu kā tādu. Vērtēšana ir process, kurā tiek iegūti atbilstošie dati, tie tiek interpretēti, lai izdarītu informētus secinājumus par to, ko skolēns zina, prot, spēj izdarīt,

bet mērķi var būt atšķirīgi. Saskaņā ar pilnveidoto mācību saturu un pieeju būtiski palielinās formatīvās vērtēšanas loma. Formatīvā vērtēšana ir pierādījumu iegūšana par skolēna sniegumu mācīšanās laikā, to interpretēšana un izmantošana, lai pieņemtu pamatotu lēmumu par turpmākajiem mācību procesa soļiem. Nepārtraukta ikdienas vērtēšana ir mācību procesa sastāvdaļa, kas palīdz veidot uz datiem balstītus spriedumus. Tās mērķis ir palīdzēt skolotājam uzlabot mācīšanu un skolēnam – mācīšanos un sniegumu. Formatīvo vērtēšanu īsteno skolotājs un skolēni partnerībā. Skolēnam ir skaidri snieguma kritēriji, un viņš mācās izvērtēt savu darbu atbilstoši snieguma līmeņu aprakstiem, sekot progresam atbilstoši izvirzītajiem mērķiem. Tā ir iespēja skolēnam saprast, cik tālu ir tikts mācīšanās procesā (kas izdodas, kas pagaidām vēl neizdodas), kurp jānokļūst, kā tur nokļūt, un rīkoties tūlīt, lai sniegumu uzlabotu (Čakāne 2018). Pašvērtējums ir, kā kritērijs vērtēšanas procesā.

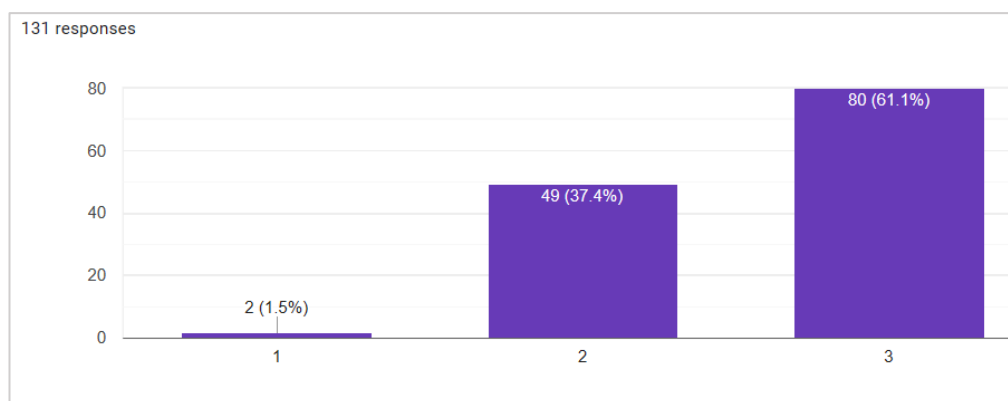
Realitātē nav iespējams vienmēr visiem dot detalizētu vērtējumu, tāpēc pakāpeniski skolēniem attīstāmas pašnovērtēšanas prasmes. Šie jautājumi uzdodami gan par konkrēto uzdevumu (cik tas labi izpildīts?), gan par procesu (kas nepieciešams, kas jādara, lai saprastu, izpildītu?), gan par pašregulāciju (kā labāk sevi kontrolēt, kā virzīt un regulēt savu darbību?). (Hattie, Timperley 2007) Domājot par iespējām uzlabot mācīšanos un tās rezultātu, ļoti būtisks ir vērtējums procesa un pašregulācijas līmenī. Tieši atgriezeniskās saites kvalitāte visbūtiskāk ietekmē turpmāko mācīšanos.

Skolēnu prasmi vērtēt savas zināšanas un savas spējas sakumā bija grūti pieņemt par patiesību, tāpēc ka 3. un 4. klases skolēniem ir divas vērtēšanas stadijas: ļoti augsts, neatbildīgs patiesībai pašvērtējums (piemēram, vecāki ļoti stingri prasa no skolēna, īpaši augstās atzīmes), vai otrādi, skolēns nevar reāli vērtēt savas spējas, jo viņam jau izveidojas zems pašvērtējums. Autore uzskata, ka tas ir tikai laika jautājums. Vērtēt reāli savas zināšanas un sasniegumus stundā skolēni var un varēs, ja pievērst uzmanību atgriezeniskai saitei, novērot skolēna darbību katra stundā un pēc iespējas vairāk fiksēt sev katra skolēna attīstības dinamiku. Anketas jautājums: “Kā tu domā, vai tu zini vairāk vārdu latviski?” 3. klases skolēni atbildēja, ka latviešu valodas vārdu krājums, viņuprāt, ir augstāk (att. 3.2.13). Skolēni vērtēja savas zināšanas līmeņos: vārdu krājums paplašinājās 1 – mazāk, 2 – viduvēji, 3 – augstāk. 82.1 % (92 skolēni) atzīmēja, ka valodas zināšanas ir paplašinājās, 17% (19 skolēni) novērtēja, ka valodas līmenis viduvēji paplašinājās un tikai 0,9% (viens skolēns) atbildēja, ka nekas nav mainījies.

3.2.13. att. 3. klases skolēnu atbildes uz jautājumu: “Kā tu domā, vai tu zini vairāk vārdu latviski?”

4. klases skolēni atbildēja, ka latviešu valodas vārdu krājums, viņuprāt, ir augstāk (att. 3.2.14). Skolēni vērtēja savas zināšanas līmeņos: vārdu krājums paplašinājās 1 – mazāk, 2 – viduvēji, 3 – augstāk. 61,1% (80 skolēni) atzīmēja, ka valodas zināšanas ir paplašinājās, 37,4% (49 skolēni) novērtēja, ka valodas līmenis viduvēji paplašinājās un tikai 1,5 % (divi skolēni) atbildēja, ka nekas nav mainījies.

3.2.14. att. 4. klases skolēnu atbildes uz jautājumu: “Kā tu domā, vai tu zini vairāk vārdu latviski?”

Rezumējot, var teikt, ka gan 3.klasēs, gan 4. klasēs skolēni atzīmēja, ka vārdu krājums latviešu valoda ir paplašinājās. Pārbaudes darba rezultāti, autores novērojumi, praktiskā darbībā stundās rāda, ka gan saturiski, gan valodas zināšanas skolēniem pieaug. CLIL metodes izmantošanas stundā palīdz īstenot mūsdienu izglītības mērķus un uzdevumus, dabiski iekļaujas izglītības sistēmā un veicina aktuālu izglītības vajadzību risināšanu. Autore uzskata, kā tā ir mūsdienīga un efektīva metode, kas ļauj nodrošināt izglītībā daudzveidību, veicina skolēnu motivāciju mācīties, sekmē skolēna pašdisciplīnu un paškontrolē, sekmē satura apguvei, komunikācijas un sadarbības prasmju attīstīšanu.

SECINĀJUMI

Plānojot reformu, to apjomu, jāsaprot, kāta ietekme uz sistēmu kopumā. Visas izmaiņas tiek pieņemtas sabiedrībā ļoti dažādi. Runājot par Izglītības reformu, jāsaprot, ka tās rezultātus mēs redzēsim pēc kāda laika. Izmaiņas prasa laiku. Būs arī riski, kurus jāizvērtē objektīvi, jāmēģina mazināt, lai tie varētu mazāk ietekmēt uz izglītības kvalitāti. Skolotāju darbā entuziasms, optimistisks skatiens uz pārmaiņām un liela vēlme pilnveidoties, mācīties, iet kopā ar laiku ir ļoti būtisks faktors, kas lielā mēra ietekmē pārmaiņu ienākšanu skolā. Skolotājiem ir jāgūst pārliecība, darot savu darbu un iedvesmo un pārliecina skolēnus un viņu vecākus, ka šis ceļš ir pareizs.

Apkopojot visas definīcijās, CLIL ir metode, kurā mācību satura un valodas mācīšana un apguve notiek integrēti. Valoda ir līdzeklis satura apguvei. Šo metodi izmanto, lai nodrošinātu iespēju mācīties valodā, kura izglītojamajam nav dzimtā.

CLIL mācību priekšmeti tiek mācīti valodā, kura skolēnam nav dzimtā. Tomēr mēs varam redzēt, ka šī pieeja ir vērsta gan uz tēmu, gan valodu.

Konstruktīvismā balstītajā pedagoģijā valodai ir ļoti liela nozīme, spēja praktiski pielietot iegūtas zināšanas, kritiski domāt, apspriest un izteikt savu viedokli, vērtēt savu un cita darbu, darbību nav iespējām bez valodas, bez valodas zināšanas. CLIL izmantošana stundās var palīdzēt skolēniem, kam latviešu valoda nav dzimtā valoda vieglāk mācīties nedzimta valodā, mācīties ar jēgu, apgūt mācību saturu, paplašināt zināšanas arī latviešu valodā. Var droši teikt, ka mācīties ar jēgu mūsdienās, kur strauji nāk pārmaiņas, kas saistītas ar valsts izglītības reformu.

Neskatoties uz to, ka CLIL ir vadīta pēc tēmas un temats diktē saturu, leksiku un to, kāda valoda ir nepieciešama, tiek uzsvērti arī valodas aspekti. CLIL metodē - valoda ir līdzeklis, nevis mērķis. Valodu izmanto problēmu risināšanai dažādās zināšanu jomās. Autore uzskata, ka šāda pieeja attiecībā uz valodu apguvi ir dabiskāka nekā vienkārša valodu apguve.

Šāda pieeja varētu sagatavot skolēnus daudz labāk turpmākajām studijām un profesionālajam darbam. Tā attīsta kognitīvās prasmes, loģiku un atmiņu un paredz vairāk projekta darbu un sadarbību.

Izpētītā literatūrā (kura nav pieejamā lielā daudzumā), skolotāji un citi profesionāļi izglītības sfērā redz perspektīvas CLIL un tic, ka pasaulē tas attīstīsies un kļūs arvien populārāks. CLIL pieeja koncentrējas ne tikai uz valodu prasmēm un mācību priekšmetu pasniegšanu, tā var veicināt arī universālu prasmju pilnveidošanu: sadarbību, radošumu, pilsoniskumu, kritisku domāšanu, kā arī citas. Viens no CLIL teorijas pamatlicējiem Deivids Māršs uzsver, ka CLIL piedāvā dabisku situāciju valodas apguvei (Marsh 2000). Tieši šo

“dabiskumu” pamanīja un atzīmēja semināra “Satura un valodas integrēta apguve (CLIL), īstenojot pāreju uz mācībām valsts valodā un stiprinot svešvalodu apguvi” dalībnieki.

CLIL metode dod rezultātus gan satura apguvē, gan paplašināt zināšanas valodā, visās četras valodas pamatprasmēs: lasīšanās, runāšanās, klausīšanās. CLIL metode skolotājiem dot lielāko brīvību radošai stundu plānu sagatavošanā, bet stundai ir noteikta struktūra (jeb matrica).

CLIL mācību stundas plāns atšķiras no citiem ar to, ka tajā iekļauj:

- a. Sasniedzamo rezultātu valodā;
- b. Skolēniem iepriekš apgūtās ziņas (valodā) un skolēnu valodas līmeni (A1-C2);
- c. Informāciju par uzdevumiem, kas palīdz skolēniem iziet visas valodas apguves fāzes.

CLIL stunda ir strukturēta un pārdomāta stunda, kurā skolēni paši konstruē savas zināšanas.

Empīriskās pētījuma rezultāti liecina par to, ka CLIL stunda ir:

- a. Struktūra (jeb matrica), kura ir saprotama un skaidra skolēniem.
- b. Divi sasniedzami rezultāti – valodā un saturā. Skolēniem tie ir saprotami, skaidri un to var pārbaudīt ar skolotāju mācību paņēmieniem, skolēnu pašvērtējumu katrā stundā.
- c. Skolēni atzīmēja, ka latviešu valodas līmenis ir paaugstinājās.

Rezumējot, CLIL mācību stunda ir veiksmīgā, bet lai redzētu rezultātu, nepieciešams laiks, skolotāju sadarbība un radoša, pārliecināta darbība.

Rīgas x ģimnāzijas skolotāju anketas atbildes liecina, ka CLIL metodes izmantošana skolēniem, kam latviešu valoda nav dzimtā, atvieglos mācību satura apguvi valsts valodā, bet vēl ir dažādas šaubas par CLIL metodes izmantošanu, jo dažiem šī metode neizraisīja lielu pārliecību. Bet tomēr, ja valstī pašlaik citas izvēles nav, tad jāmēģina visas iespējas un CLIL metode ir viena no tām. Ekspertiem, kas izmanto CLIL metodi, ir pilnīga pārliecība par to, ka CLIL metodes izmantošana stundā palīdz īstenot mūsdienīgu izglītības mērķus un uzdevumus, dabiski iekļaujas izglītības sistēmā un veicina aktuālu izglītības vajadzību risināšanu. Autore uzskata, kā tā ir mūsdienīga un efektīva metode, kas ļauj nodrošināt izglītībā daudzveidību, veicina skolēnu motivāciju mācīties, sekmē skolēna pašdisciplīnu un paškontrolē, sekmē satura apguvei, komunikācijas un sadarbības prasmju attīstīšanu.

LITERATŪRA

1. Andrewes, S. (2006). Content and Language Integrated Learning. Modern English teacher. Pieejams: <https://clck.ru/Nj4s7> [Skatīts 2020. gada 12. februārī].
2. Baidak, N., Garcia Minguez M.L., Oberheid, S. (2006). *Content and Language Integrated Learning at School in Europe*. Brussel: Eurodice. [PDF dokuments]. Pieejams: http://www.indire.it/lucabas/lkmw_file/eurydice/CLIL_EN.pdf [Skatīts 2020. gada 12. februārī].
3. Bentley, K. (2010). Teaching Knowledge Test Course CLIL Module. *Cambridge: Cambridge University Press*. Pieejams: <https://academic.oup.com/eltj/article-abstract/66/3/416/440687> [Skatīts 2020. gada 15. martā].
4. Bloom, B.S. (1971). Learning for Mastery. In J.H.Block (Ed.), *Mastery learning: Theory and practice*. New York: Holt, Rinehart. 20
5. Bloom, B.S. (1976). *Human Characteristics and School Learning*. McGraw-Hill, 284, 19.
6. Britu padome. (2014). CLIL principi. Pieejams: <http://teachingenglish.org.uk/article/clil-a-lesson-framework>[Skatīts 2020. gada 20. aprīlī].
7. Burima, M. (2019). CLIL jeb mācību satura un valodas integrēta apguve: ietvari, pieredze, izaicinājumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 5 Rīga: Latviešu valodas aģentūra., 100-184.
8. Burova, I. (2013). What is CLIL? Raksts. [PDF dokuments]. Pieejams: http://www.rkg.lv/site/wp-content/uploads/2016/07/CLIL_introduction_Burova.pdf [Skatīts 2020. gada 30. martā, 5. maijā].
9. Coyle, D. 2006. Content and language integrated learning. Motivating learners and teachers. [PDF dokuments]. Pieejams: bloccs.xtec.cat/clilpratiques1/files/2008/11/slrcoyle.pdf [Skatīts 2020. gada 25. martā].
10. Coyle, D., Hood, Philip., Marsh, D. (2010) *CLIL Content and Language Integrated Learning*. Pieejams: <https://abdn.pure.elsevier.com/en/publications/content-and-language-integrated-learning> [Skatīts 2020. gada 25. martā].
11. Coyle, Do, Hood, Marsh, D. (2010). *Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning*. Pieejams: <https://books.google.lv> [Skatīts 2020. gada 25. martā].
12. Coyle, Do. (2005). *Planning Tools for Teachers: 4CS Curriculum Guidance. 3As Lesson Planning Tool. Matrix Audit Tool for Task & Materials*. [PDF dokuments]. Pieejams: https://www.unifg.it/sites/default/files/allegatiparagrafo/20-01-2014/coyle_clil_planningtool_kit.pdf [Skatīts 2020. gada 25. martā].

13. Čakāne, L. (2018). Formatīvās vērtēšanas lomas pastiprināšanās, īstenojot mācīšanos iedziļinoties. Mācīšanās lietpratībai. LU Akadēmiskais apgāds, 131.-145. lpp. Pieejams: <https://www.siic.lu.lv/skolam/petnieciba/monografija-macisanas-lietpratibai/> [Skatīts 2020. gada 5. maijā].
14. Čehlova, Z. (2002). Izziņas aktivitāte mācībās., 136.
15. Druviete, I. (2015). Bilingvālā izglītība un CLIL: vēsturisks atskats un attīstības prognozes. CLIL jeb mācību satura un valodas integrēta apguve: izglītības paradigmas maiņa. Latviešu valodas aģentūra, 19.- 37.
16. Eiropas Padome. (2006). Valodas politikas nodaļa. Eiropas kopīgās pamatnostādnes valodu apguvei: mācīšanās, mācīšana, vērtēšana. [PDF dokuments]. Pieejams: https://valoda.lv/wp-content/uploads/docs/Projekti/LV_mat_evp_valodu_pase.pdf [Skatīts 2020. gada 20. aprīlī].
17. Genesee. (2016). Special and Gifted Education: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications. 185.
18. Gudjons, H. (1998). Pedagoģijas pamatziņas. 192.-250., 366.-386.
19. Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The Power of Feedback. Review of Educational Research, 77(1), 81–112.
20. Makonels, K. (2007). ESL programma. Pieejams: <https://www.dcts.org/lv/ct-menu-item-41/ct-menu-item-45.html> [Skatīts 2020. gada 25. martā].
21. Marsh, D. (2005). The CLIL Quality Matrix. Central Workshop Report. [PDF dokuments]. Pieejams: http://www.ecml.at/mtp2/CLILmatrix/pdf/wsrepD3E2005_6.pdf [Skatīts 2020. gada 20. aprīlī].
22. Marsh, D. (2008). Language Awareness and CLIL. In: J. Cenoz., N.H. Hornberger (eds). Encyclopedia of Language and Education, Knowledge about Language. Springer Science+ Business media LLC. 2(6), 233.-246. Pieejams: https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007/978-0-387-30424-3_152 [Skatīts 2020. gada 10. janvārī].
23. Maslo, I. (2006). No zināšanām uz kompetentu darbību. 90. - 174. Pieejams: https://www.researchgate.net/publication/229903587_No_zinasanam_uz_kompetentu_darbibu_u_macisanas_antropologiskie_etiskie_un_socialkritiskie_aspekti [Skatīts 2020. gada 20. aprīlī].
24. Mehisto, P., Marsh, D., Frigols, M.J. (2008). Uncovering CLIL. Oxford: Macmillan Publishers Limited, 100 – 180.
25. Mickeviča, S. (2005 – 2013). CLIL Daugavpils pilsētas skolās. Vispārējās un profesionālās izglītības pārvaldes. [PDF dokuments]. Pieejams:

http://www.izglitiba.daugavpils.lv/Media/Default/file/=2012/BIC/CLIL_Daugavpils_pils_sko_las.pdf [Skatīts 2020.gada. 1. marta un 28. maijā]

26. Nacionāla enciklopēdija. Skolas pedagoģija. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/1207-skolas-pedagoģija> [Skatīts 2020.gada. 1. marta un 28. maijā]

27. Namsone, D., Oliņa, Z. (2018). Kā vērtē kompleksu sniegumu. Mācīšanās lietpratībai. 66.-92.

28. Pedagoģis. (2018). Pieejams: <http://pedagoģis.lv/2018/02/21/macibu-metozu-organizacijas-formu-un-lidzeklu-izvele-kura-ir-kura-ir-dazadi-macibu-materiala-apguves-limeni/> [Skatīts 2020. gada 10. aprīlī].

29. Saeima. (2020). Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem NR 747., 01.09.2020. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/303768-noteikumi-par-valsts-pamatizglitibas-standartu-un-pamatizglitibas-programmu-paraugiem> [Skatīts 2020.gada. 1. martā un 28. maijā]

30. Sudhoff. (2010). Teaching English as a Foreign Language, 205 Pieejams: https://books.google.lv/books?id=Hw5TDwAAQBAJ&pg=PA81&dq=Sudhoff,+2010+clil&hl=ru&source=gbs_selected_pages&cad=3#v=onepage&q=Sudhoff%2C%202010%20clil&f=false [Skatīts 2020. gada 15. aprīlī, 25. maijā].

31. Šalme, A. (2011). Latviešu valodas kā svešvalodas apguves pamatjautājumi. ESF projekts. [PDF dokuments]. Pieejams: https://valoda.lv/wp-content/uploads/docs/E-Gramatas/10-Met_LAT_3.pdf [Skatīts 2020. gada 15. aprīlī, 25. maijā].

32. Tinsley T. (2003). Facing the Future-Language Educators Across Europa. [PDF dokuments]. Pieejams: <http://archive.ecml.at/documents/pub212E2003Heyworth.pdf>, 101. – 119. [Skatīts 2020. gada 30. martā, 5. maijā].

33. Valsts izglītības satura centra (VISC) īstenotā projekts “Kompetenču pieeja mācību saturā” (Skola2030), 2016. gada 17. oktobris – 2021. gada 16. oktobris. Pieejams: <https://www.skola2030.lv> [Skatīts 2020. gada 10. janvārī, 15. aprīlī].

34. Vollmer, H.J. (2002). Forderung des Spracherwerbs im bilinguaem Sachfachunterricht. In: Bach, G.: Niemeier, S.(eds) Grundlagen, Methoden, Praxis, Perspektiven, Bd.5 139 - 155

35. Zveja, S. (2014). Kā formulēt sasniedzamo rezultātu. <https://prezi.com/ctj0roljgtst/stunda-sasniedzamais-rezultats/> [Skatīts 2020. gada 5. janvārī].

36. Бурдакова, О., Джамалова, А., Рауд Н. (2011). Методика интегрированного обучения предмету и языку в учебном процессе Нарвского колледжа ТУ. Pieejams: http://narva.ut.ee/sites/default/files/narva_files [Skatīts 2020. gada 18. aprīlī].

37. Гарднер, Г. (2015). Мышление будущего: Пять видов интеллекта, ведущих к успеху в жизни. Издатель Альпина Паблишер, 100.-168.
38. Гарднер, Х. (2014). Психодиагностика Учебник для вузов. 2-е изд. "Издательский дом "Питер", 384.
39. Пиаже, Ж. (2020). Речь и мышление ребенка. Издатель Litres. Pieejams: https://books.google.lv/books?id=9ZBhAAAAQBAJ&dq=Hovarda%20G%C4%81rdnera%20teorija%20%D1%81%D0%B4%D1%88%D0%B4&hl=ru&source=gbs_book_other_versions [Skatīts 2020. gada 2. aprīlī].

PIELIKUMI

A1-A2

Themes and Objectives: A1 – A2 Lexis	Tematiskie loki un sasniedzamie rezultāti: A1 – A2 Leksika
<p>Basic language: I can understand and say numbers I can tell the time I can say days and dates I can name countries and nationalities I can use school and classroom vocabulary I can use the language-related words (parts of speech) I can ask and answer questions about language</p> <p>People: I can give personal information I can fill in a form I can talk about my family I can describe physical actions I can name parts of the body I can describe people I can talk about character I can describe relationships I can say how I feel</p> <p>Everyday life: I can describe my routine I can talk about clothes I can buy clothes I can talk about money I can talk about the weather I can talk about illness I can get help at the chemist's</p> <p>Food and drink: I can name meat and fish I can name fruit and vegetables I can buy food in a shop I can order in a café I can order in a restaurant</p> <p>Getting around I can get around on buses I can get around on trains I can ask for and give directions I can talk about roads and traffic I can understand signs and notices</p> <p>Places: I can talk about my country I can talk about my town I can describe the countryside I can talk about shops I can talk about my home I can describe a kitchen I can describe a bedroom and bathroom I can describe a living room</p>	<p>Pamatvaloda: Es protu saprast un nosaukt skaitļus Es protu pateikt laiku Es protu nosaukt dienas un datumus Es protu nosaukt valstis un tautības Es protu runāt par skolu un klasi Es protu lietot ar valodu saistītos vārdus (vārdšķiras) Es protu uzdot un atbildēt uz jautājumiem par valodu</p> <p>Cilvēki: Es protu sniegt personisku informāciju Es protu aizpildīt veidlapu Es protu runāt par savu ģimeni Es protu aprakstīt fiziskas darbības Es protu nosaukt ķermeņa daļas Es protu raksturot cilvēkus Es protu runāt par raksturu Es protu raksturot attiecības Es protu pateikt, kā es jūtos</p> <p>Ikdiena: Es protu raksturot savu rutīnu Es protu runāt par apģērbu/ drēbēm Es protu nopirkt apģērbu/ drēbes Es protu runāt par naudu Es protu runāt par laika apstākļiem Es protu runāt par slimību Es protu saņemt palīdzību aptiekā</p> <p>Pārtika un dzērieni: Es protu nosaukt gaļas produktus un zivis Es protu nosaukt augļus un dārzeņus Es protu veikalā iepirkties, nopirkt pārtiku Es protu pasūtīt ēdienu/dzērienu kafējnīcā Es protu pasūtīt ēdienu/dzērienu restorānā</p> <p>Pārvietošanās Es protu pārvietoties ar autobusu Es protu pārvietoties ar vilcienu Es protu jautāt, kā nokļūt līdz noteiktai vietai, un dot norādes Es protu runāt par ceļiem un satiksmi Es saprotu ceļa zīmes un paziņojumus</p> <p>Vietas: Es protu runāt par savu valsti Es protu runāt par savu pilsētu Es protu raksturot laukus Es protu runāt par veikaliem Es protu runāt par savām mājām Es protu aprakstīt virtuvi</p>

<p>Study and work I can talk about my school I can talk about university I can name jobs I can describe a job I can talk about using a computer I can use email and the internet and can speak about it</p> <p>Hobbies and interests: I can say what I like I can talk about sport I can talk about my free time I can talk about music I can talk about films I can talk about the media</p> <p>Holidays I can arrange a holiday I can book a hotel room I can communicate in an airport I can describe a beach holiday I can describe a sightseeing holiday I can use the bank and post office, and speak about it</p> <p>Social language: I can meet and greet people I can use special greetings I can ask for information I can ask for things I can invite people I can make suggestions I can offer, accept, and refuse I can say sorry and respond I can express my opinion I can use the phone</p> <p>Language: I can use common adjectives I can use common adverbs I can use verbs appropriately I can speak about time correctly I can use time words and phrases I can use prepositions of place and movement I can link the words correctly in the sentence I can speak about possessions</p>	<p>Es protu aprakstīt guļamistabu un vannas istabu Es protu aprakstīt dzīvojamo istabu</p> <p>Mācības un darbs Es protu runāt par savu skolu Es protu runāt par universitāti Es protu nosaukt darbus Es protu aprakstīt darbu Es protu runāt par datora lietošanu Es protu izmantot e-pastu un internetu un protu par to runāt</p> <p>Hobiji un intereses: Es protu pateikt to, kas man patīk Es protu runāt par sportu Es protu runāt par savu brīvo laiku Es protu runāt par mūziku Es protu runāt par filmām Es protu runāt par plašsaziņas līdzekļiem</p> <p>Brīvlaiks Es protu noorganizēt brīvlaiku, brīvlaika braucienu Es protu rezervēt viesnīcas numuru Es protu sazināties lidostā Es protu aprakstīt pludmales brīvdienas Es protu aprakstīt pilsētu apskates brīvdienas Es protu izmantot banku un pastu un par to runāt</p> <p>Sociālā valoda: Es protu sasveicināties ar cilvēkiem Es protu izmantot īpašus sveicienus Es protu lūgt informāciju Es protu prasīt lietas Es protu uzaicināt cilvēkus Es protu sniegt priekšlikumus Es protu piedāvāt, pieņemt un atteikt Es protu atvainoties un atbildēt uz atvainošanos Es protu izteikt savu viedokli Es protu izmantot tālruni</p> <p>Valoda: Es protu lietot bieži izmantojamās īpašības vārdus Es protu izmantot bieži lietojamās apstākļa vārdus Es protu atbilstoši lietot darbības vārdus Es protu pareizi runāt par laiku Es protu lietot laika vārdus un frāzes Es protu izmantot vietas un ar kustību saistītos prievārdus Es protu teikumā pareizi sasaistīt vārdus Es protu runāt par mantu piederību</p>
--	---

2. Pielikums

BLŪMA TAKSONOMIJA

B.Blūma (B.Bloom) mācību mērķu taksonomija (klasifikācijas shēma) izziņas jomā

Līmeņi	Atslēgas vārdi	Jautājumu formulējumi
1. Esošās zināšanas un priekšstati <i>atsauc atmiņā jau zināmos faktus, terminus, pamatjēdzienus un atbildes, definīcijas, likumus, uztver konkrētu informāciju</i>	parādi, nosauc, atceries, atstāsti	Kas ir ...? Kur ir ...? Kad tas notika? Kā tas notika? Kurš ...? Vai Tu varētu aprakstīt ...? Vai Tu atceries ...?
2. Izpratne <i>salīdzinot, interpretējot, atklājot būtisko, tiek demonstrēta fakts, ideju izpratne, apstrāde un to uztveršanas pakāpe</i>	salīdzini, pretstati, parādi, interpretē, izskaidro, ilustrē, apkopo, klasificē	Kā Tu klasificē ...? Lūdzu pretstati ... Vai Tu vari salīdzināt ...? Par ko šie fakti liecina? Kāda ir galvenā ideja? Vai Tu vari izskaidrot notikušo? Kura ir labākā atbilde? Kā Tu varētu apkopot teikto?
3. Izmantošana <i>esošo zināšanu, faktu, prasmju, stratēģiju, likumu izmantošana jaunās situācijās un atšķirīgos veidos</i>	lieto, veido, izvēlies, attīsti, organizē, eksperimentē, plāno, risini, modelē	Kā Tu lietosi ...? Kādi varētu būt piemēri ...? Kā varētu atrisināt problēmu, izmantojot jau zināmo? Kā Tu varētu parādīt, ka saproti ...? Kā vēl citādāk varētu izplānot ...? Kāds būs rezultāts, ja ...? Kādi fakti ir jāizvēlas, lai parādītu, ka ...? Kādu jautājumu uzdotu intervējot ...?
4. Analīze <i>informācijas sadalīšana daļās, nosakot cēloņus un motīvus, pierādot izpratni par sakarībām</i>	analizē, salīdzini, sakārto secībā, attiecības, kategorizācija, pretstati, sadali, pārbaudi, tēma, motīvs, secinājums, atklāj, funkcija, pieņēmums	Kādas ir daļas? Kādas ir attiecības starp ...? Kāpēc Tu domā, ka ...? Kāda ir tēma ...? Kāds ir motīvs ...? Kādus secinājumus Tu vari izdarīt ...? Kā Tu klasificē ...? Vai Tu vari noteikt, no kā sastāv ...? Vai ir atšķirība starp ...? Kā Tu pierādīsi ...? Kāda ir kaut kā funkcija?
5. Sintēze <i>informācijas apkopošana, problēmas alternatīvu risinājumu izstrādāšana, kombinējot esošās zināšanas jaunos veidos; oriģinālu secinājumu un spriedumu radīšana un to izmantošana, risinot problēmas</i>	kombinē, radi, konstruē, iztēlojies, prognozē, pieņem, diskutē, izmaini, adaptē, pārbaudi, samazini, palielini, savieno, attīsti	Ko ir nepieciešams mainīt, lai atrisinātu ...? Kas notiks, ja ...? Vai ir alternatīvi pieņēmumi? Kā varētu adaptēt ...? Kurus faktus ir iespējams savienot ...? Vai Tu vari formulēt teoriju par ...? Ko Tu darītu, ja ...?
6. Izvērtēšana <i>mācību satura, zināšanu, priekšstatu novērtēšana, balstoties uz kritērijiem</i>	izvērtē, pamato, kritizē, nosaki likumsakarības, piekrīti, viedoklis, lem, disputē, apstiprini, atzīmē, secini, nosaki prioritātes, kritērijs, vērtība	Vai Tu piekrīti ...? Kāds ir Tavs viedoklis ...? Cik nozīmīgs ir ...? Kāda ir vērtība ...? Ko Tu iesaki ...? Kā Tu vērtē ...? Kāpēc tas ir labāk nekā ...? Kurš fakts ir nozīmīgāks ...Balstoties uz zināmo, kā Tu izskaidro ...?

Izmantoti projekta "Lasīšana un rakstīšana kritiskās domāšanas attīstīšanai" materiāli.

3. Pielikums

Stundas plāns. CLIL mācību stunda sociālās zinībās. 15.01.2020.

Mācību stundas plāns

Skola: Rīgas x ģimnāzija
Priekšmets: Sociālās zinības
Pedagogs: Jeļena Ofmane
Klase: 3.c

Tēma: Darbs. (2. stunda tēmā) Darbs un darbinieks.

Tēmas vieta mācību priekšmetu standartos:

Uzņēmējspēju attīstīšana sekmē sabiedrībā izmantojamo resursu apvienošanu kopējam un individuālajam labumam. (4.)

Skaidro, kā jaunas prasmes, zināšanas un uzņēmība palīdz sasniegt mērķus un īstenot savas interese un iespējas darba tirgū. (4.1)

Skolēniem iepriekš apgūtās ziņas (saturā): Skolēni saprot, kas ir darbs. Prot atšķirt fizisko, garīgo darbu, pateikt vismaz vienu piemēru. Zina, kāpēc cilvēkiem ir jāstrādā, lai nodrošinātu sevi dzīvē.

Skolēniem iepriekš apgūtās ziņas (valodā) un skolēnu valodas līmenis (A1-C2): A1, A1-

Stundas ziņa skolēnam:

Konkrētas zināšanas un prasmes ir nepieciešamas nākotnes profesijai.

Terminoloģija, atslēgas vārdi:

Zināšanas, izglītība, prasmes, darbs, profesija, darbinieks, fiziskais spēks, garīgs darbs, fizisks darbs, darba rīki, veikt darbu.

Skolēnam sasniedzamais rezultāts (saturā):	Kā novērtēšu, ka SR ir sasniegts?
3) Prot atšķirt fiziskā un garīgā darba pazīmes.	Darba lapas uzdevums, skolēnu skaidrojums, fiziska aktivitāte.
4) Zina, ka katrai profesijai ir vajadzīgas konkrētas zināšanas un prasmes.	Skolēnu stāsts, uzdevumu izpilde (patstāvīgi, pāros).

Skolēnam sasniedzamais rezultāts (valodā) <i>*Pārbaudām produktīvās prasmes – runāšanu un/vai rakstīšanu</i>	Kā novērtēšu, ka SR ir sasniegts?
3) Lasa, atkārti stundas jēdzienus, atslēgvārdus.	Atbildes uz jautājumiem, izpilda darba lapu.
4) Pielieto stundas jēdzienus: runā un raksta, izpildot uzdevumus.	Stāsta klases biedriem, veic pierakstus. Izpilda uzdevumus darba lapā. Izpilda uzdevumu “Puzlis”.

Nepieciešamie resursi:

Darba lapas, video, dators, skolēnu klades, uzskata materiāls (izdrukāti uz lapām jēdzieni, PUZZLE daļas)

Mācību metodes:

Vizualizēšana, atbildes un jautājumi, stāstījums, domu karte, demonstrējums (video), praktiskais darbs (pāros).

Darba organizācijas formas: darbs pāros, patstāvīgais darbs, frontālais darbs

Stundas gaita

Aktualizācija 5 min	4. Strādāsim? Skolotāja piedāvā apskatīties “Vēstules kastē”. Skolēni izvēlc jēdzienus. (jēdzieni: darbs, profesija, zināšanas, prasmes) Skolēni pieraksta klādē. 5. Skolēni patstāvīgi mēģina noformulēt stundas SR. Skolotāja pielīmē uz tāfeles: SR saturā un SR valodā 6. Skolotāja akcentē skolēnu uzmanību, kā katrs darbs/profesija ir saistīti ar zināšanām un prasmēm.
-----------------------------------	---

Apjēgšana 35 min	5. Jēdzienu ievadīšana un atkārtošana: - Darbs ar vārdnīcu (pasvītro vārdus, ko es zinu, ? – tiem vārdiem, ko nezinu) - Jautājumi un atbildes – 5.min: Kāpēc cilvēki strādā? (frontāli) Kāds varētu būt darbs? (pastāsti solo biedram) – 1.min Pārbaude: skolotāja jautā 1-2 skolēnus AS: Ar pirkstu skolēni rada: es pastāstīju +, es dzirdēju, + 6. Garīgs/ fizisks darbs. (pielikums 1) 10.min Skolotāja piedāvā izpildīt patstāvīgi darba lapu. (<i>Laiks izpildei – 2.min</i>) Mērķis atkārtot un nostiprināt jēdzienus izpratni: garīgs, fizisks darbs.
--------------------------------	---

	<p>Pārbaude: Fiziskā aktivitāte. Skolotāja izrunā variantus: Piemērām: Skolotāju darbs – ir fizisks darbs. Skolēni, kam tā atzīmēts, pieceļas kājās.</p> <p>AS: Skolēni saprot, ka ir darbs gan fizisks, gan garīgs.</p> <p>7. Skolotāja stāsts. Katram darbiniekam, lai strādātu nepieciešamas konkrētas zināšanas un prasmes. Skolotāja piedāvā noskatīties video par stjuartes profesiju un noskaidrot, kas ir nepieciešams zināt un prast darīt šī profesijā)</p> <p style="padding-left: 40px;">Video 1 – stjuarts (ilgums 2 min)</p> <p style="padding-left: 40px;">(frontāli) Kopā ar skolēniem uz tāfeles skolotāja izveido domu karti: Zināšanas un prasmes, kā nepieciešamas stjuartes profesijā. (izdales materiāls “Zināšanas un prasmes”)</p> <p>8. Patstāvīgais uzdevums pāros. (10.min)</p> <p style="padding-left: 40px;">Skolotāja piedāvā patstāvīgi aizpildīt darba lapu (PUZZLE), salikt no dotajiem kartiņām (ar zināšanām un prasmēm) konkrētas profesijas aprakstu.</p> <p style="padding-left: 80px;">8.1 Skolēni paši pieraksta profesijas nosaukumu, kas jāatmin (ir dots attēls ar profesijas darba rīku). Skolēni uzraksta, kāds darbs tas ir: fizisks vai garīgs. Atbildes skolēni raksta, pielīmē darba lapā, darba lapu var papildināt.</p> <p style="padding-left: 80px;">Laiks izpildei 5 min.</p> <p style="padding-left: 80px;">8.2 Kopā skolēniem piedāvāti 4 profesijas: programmētājs, celtnieks, ārsts, pavārs. Skolotāja aicina izlasīt par katru no profesijām.</p> <p style="padding-left: 80px;">8.3 Rezultātu skolēni piekarina uz tāfeles.</p>
--	--

Lietošana	1. Pašvērtējuma lapa. SR sasniegt/nav sasniegt (skolēni vērtē sevi, savu rezultāti)
Refleksija	2. AS: Skolēni rāda ar pirkstiem (4, 3, 2, 1) skolotājai.
3 min	

Valodas apguves fāzes:	ir/nav	Kā?
Valodas aktualizēšana	x	Aktualizēšanā, kad skolēni paši formulē SR stundā.
Atslēgas vārdu „ievadīšana”	x	Apjēgšanā: Jēdzienu ievadīšana un atkārtošana, darbu lapu izpildi, darbs ar vārdnīcu.
Valodas izpratnes atbalstīšana	x	Skolotāju skaidrojums, attēli, runājošās sienas (uzskates materiāls klasē).

Runāšana, izmantojot atslēgas vārdus	x	Skolēnu stāsts viens otram.
Rakstīšana, izmantojot atslēgas vārdus	x	Pieraksti darba lapā.
Valodas lietošanas pārbaude	x	Skolēni pārbauda atbildes pārī, skolēnu stāsts un pašpārbaude.

Nākamās mācību stundas tēma: Darba tirgus.

Nākamajā mācību stundā apgūstamie atslēgas vārdi: darba tirgus, patērētājs, uzņēmējs, pircējs, alga

Sasniedzamo rezultātu izvērtēšana (saturs) – snieguma līmeņu apraksti (SLA) -
**izstrādā mācību priekšmetu skolotājs*

Sasniedzamo rezultātu izvērtēšana (valoda) – snieguma līmeņu apraksti (SLA) -
**izstrādā skolā, mācību priekšmetu skolotājiem vienojoties par pieeju valodas izvērtēšanai nevalodas mācību priekšmetos*

4. Pielikums.

3.klases pašvērtējuma lapa. 3. klasei.

Sastādīja J. Ofmane

Vārds _____

Uzvārds _____

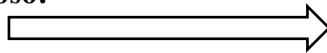
Klase _____

2.semestris

Sociālas zinības pašvērtējums

Izkrāso atbilstošo!

1	2	3	4
---	---	---	---

St.	Datums	Tēma	Skolēna pašvērtējums SR sasniegšanā:				SR valodā	Skolotāja vērtējums	Cita
1.			1	2	3	4			
2.			1	2	3	4			
3.			1	2	3	4			
4.			1	2	3	4			
5.			1	2	3	4			
6.			1	2	3	4			
7.			1	2	3	4			
8.			1	2	3	4			
9.			1	2	3	4			
10.			1	2	3	4			
11.			1	2	3	4			
12.			1	2	3	4			
13.			1	2	3	4			

5. Pielikums.

Anketa skolotājiem.

1. Kādu priekšmetu Jūs pasniedzat?
2. Kas ir CLIL? Lūdzu uzrakstiet savu metodes skaidrojumu.
3. Vai Jums ir/bija pieredze izmantot CLIL metodi?
4. Kādas ir CLIL metodes priekšrocības?
5. Kādas ir CLIL metodes trūkumi vai vājas puses?
6. Vai CLIL metodes palīdz apgūt mācību priekšmetu tikpat labi, ka mācoties to dzimtajā valodā?
7. Kādi faktori jāņem vērā, organizējot satura un valodas integrētu apguvi?
8. Kādi nosacījumi jāievēro, lai nodrošinātu satura un valodas integrētu apguvi?
9. Kas jāzina skolotājiem, kurs izmanto CLIL metodes stundās?
10. Vai var teikt, ka ar CLIL metodes izmantošanu skolēniem, kam latviešu valoda nav dzimtā, būs vieglāk apgūt mācību saturu valodā, paredzot turpmāko izglītības reformu valstī. Kāpēc?

Paldies par atsaucību!

Veiksmi darbā!

6. Pielikums.

Veronika Skripačovs "CLIL mācību centrs" vadītājas anketa ar atbildēm.

Anketa

1. Kādu priekšmetu Jūs pasniedzat?

Angļu valoda, integrētās interešu izglītības nodarbības.

2. Kas ir CLIL? Lūdzu uzrakstiet savu metodes skaidrojumu.

Tā ir satura un valodas integrēta apguve. Tas nozīmē, ka, plānojot mācību stundas, tiek izvirzīti divi sasniedzamie rezultāti – saturā un valodā. SR balstās uz attiecīgo mācību priekšmetu standartiem.

3. Vai Jums ir/bija pieredze izmantot CLIL metodi?

Jā, regulāri vadu CLIL nodarbības, ir pieredze integrētās programmas izstrādē un realizēšanā starptautiskajā skolā, arī interešu izglītības nodarbībās.

4. Kādas ir CLIL metodes priekšrocības?

Ja tiek mērķtiecīgi un sistēmā plānotas CLIL nodarbības, skolēniem, kuriem attiecīga valoda nav dzimtā, ir iespēja apgūt nepieciešamo leksiku, lai apgūtu mācību priekšmeta saturu dziļi, saprastu jēgu, nianšes, būtu spējīgiem analizēt un interpretēt informāciju.

5. Kādas ir CLIL metodes trūkumi vai vājas puses?

Ir nepieciešama pedagogu apmācība, kas aizņem laiku. Pedagogiem bieži ir nepieciešams izstrādāt materiālus vai veltīt daudz laika materiālu atlasei.

6. Vai CLIL metodes palīdz apgūt mācību priekšmetu tikpat labi, ka mācoties to dzimtajā valodā?

Ir iespējama dziļa mācību priekšmeta apguve, ja skolotājs saprot, kā plānot mācību stundas, kā atbalstīt skolēnus valodas un satura apguvē, ja pašam skolotājam ir pietiekamas valodas zināšanas.

7. Kādi faktori jāņem vērā, organizējot satura un valodas integrētu apguvi?

Ir nepieciešams veikt skolēnu zināšanu diagnosticējošo vērtēšanu saturā un valodā un regulāri vērot un novērtēt viņu progresu saturā un valodā.

8. Kādi nosacījumi jāievēro, lai nodrošinātu satura un valodas integrētu apguvi?

Plānojot skolas darba organizāciju, ir nepieciešams paredzēt vairāk laika pedagogu plānošanas procesam.

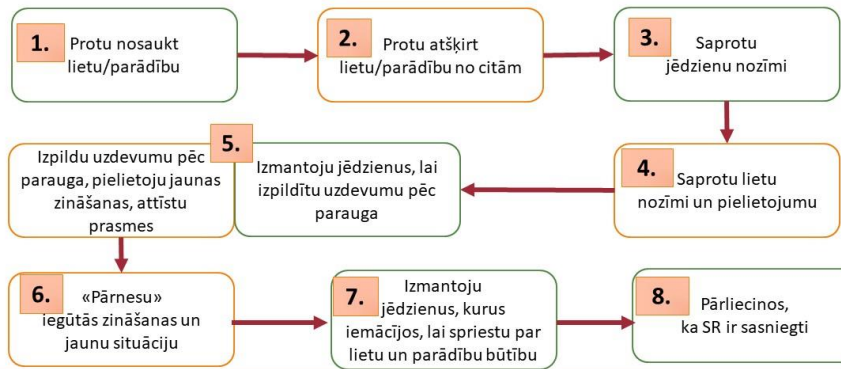
9. Kas jāzina skolotājiem, kurs izmanto CLIL metodes stundās?

Iesaku izmantot CLIL mācību stundas plānošanas matricu (katram "solim" tiek iepilānots uzdevums/aktivitāte):

CLIL mācību stundas plānošanas «matrica»

Ja skolēns nav apguvis iepriekšējo soli, atgriezies pie tā.

© «CLIL mācību centrs», clilmacibucentrs@gmail.com

10. Vai var teikt, ka ar CLIL metodes izmantošanu skolēniem, kam latviešu valoda nav dzimtā, būs vieglāk apgūt mācību saturu valsts valodā, paredzot turpmāko izglītības reformu valstī. Kāpēc?

Jā, noteikti. CLIL metode palīdz nodrošināt mērķtiecīgu pāreju uz mācībām valsts valodā.

Paldies par atsaucību!

Veiksmi darbā!

Ar cieņu,

Veronika Skripačova

“CLIL mācību centrs”, SIA, clilmc.com

7. Pielikums

Anketa skolēniem.

1. Kāda valodā notiek sociālās zinības stundas?
 - a. Vairāk latviski.
 - b. Vairāk krieviski.
 - c. Vairāk latviski, dažreiz skaidrots krieviski.
2. Pirmais, ar ko sākas stunda ir...
 - a. Mēs rakstam datumu, tēmu un vārdus, kuri būs nepieciešami tēmas izpratnei.
 - b. Tēma, vārdi, kurus jāzina.
3. Kas ir vārdnīca?
 - a. Atslēgvārdi, bez tiem nevar saprast tēmu.
 - b. Jēdzieni, vārdi, kuri būs uzdevumos.
 - c. Vārdi, kuri būs lietojami arī citos priekšmetos.
4. Vai vārdi no vārdnīcas sastopami tekstos mācību stundā?
 - a. Jā.
 - b. Daļēji.
 - c. Nē.
5. Vai vārdi no vārdnīcas palīdz saprast tekstus?
 - a. Jā.
 - b. Daļēji.
 - c. Nē.
6. Vai vārdi no vārdnīcas palīdz izpildīt uzdevumus?
 - a. Jā.
 - b. Daļēji.
 - c. Nē.
7. Vai vārdi no vārdnīcas palīdz izpildīt atbildēt uz jautājumiem?
 - a. Jā.
 - b. Daļēji.
 - c. Nē.
8. Vai vārdnīcas vārdi palīdz pārbaudes darba veikšanā?
 - a. Jā.
 - b. Daļēji.
 - c. Nē.
9. Vai tu zini, kas ir pašvērtējuma lapa?

- a. Jā.
 - b. Nē.
10. Cik bieži tu aizpildi pašvērtējuma lapu?
- a. Jā, katras stundas beigās es vērtēju savus sasniegumus (ko es saprotu, izdevās).
 - b. Daļēji, jo dažreiz aizmirsu to aizpildīt.
 - c. Reti, bet pašvērtējuma lapa ir ielīmēta manā kladē.
11. Kādus paņēmienus skolotāja izmanto, lai tev būtu skaidrs stundas gala rezultāts?
- a. Skolotāja stundas sakuma izskaidro stundas mērķus un piekarina izdrukāto SR pie tāfeles.
 - b. Stundas sākumā un stundas beigās mēs par to runājam.
 - c. Dažreiz mēs atminam stundas mērķi, izmantojam vārdus no vārdnīcas.
 - d. Nekā.
12. Kā tu domā, vai tu zini vairāk vārdu latviski?
13. Kā tu strādā sociālās zinību stundās?
- a. Man ir sava klade, kur mēs veidojam pierakstus, ielīmējam darba lapas, aizpildām pašvērtējuma lapu.
 - b. Man ir klade, darba lapas.
 - c. Man nav klades.

8. Pielikums

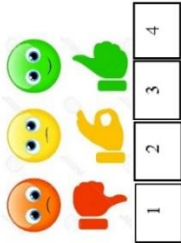
4.klases pašvērtējuma lapa. Sastādīja J. Ofmane.

Vārds _____ 2.semestrī

Uzvārds _____

Klase _____ **Katra stundas beigās jāuzraksta pašvērtējums!**

- Zinu (uzzināju jauno, nostiprināju zināšanas)
- Protu (pielietoju, salīdzinu, man ir prasme)
- Saprotu (spēju paskaidrot)

Sociālas zinības pašvērtējums

Sl.	Datums	Tēma	Kas jauns bija stundā? ZINU PROTU SAPROTU	Skolēnu vērtējums SR sasniegšanā (tēma)	SR valodā	Skolotāja vērtējums	Cita vērtējums
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							

Diplomdarbs **Mācību satura un valodas integrētā apguve (CLIL) izmantošana sociālo zinību stundās 3. un 4.klasē** izstrādāts LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: _____ Jeļena Ofmane

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: lektore Mg. izgl. zin. Agita Klempere-Sipjagina _____ 01.06.2020.

Recenzente: docente Dr. vad. Ausma Golubeva

Darbs iesniegts LU PPMF 01.06.2020.

Dekāna pilnvarotā persona Evija Bogdana _____

Darbs aizstāvēts gala pārbaudījuma komisijas sēdē

09.06.2020. prot. Nr. _____

Komisijas sekretāre: lektore Mārīte Kokina-Lilo _____